

Exotiska sällskapsdjur – Svåra att läsa, otäcka att behandla?

En jämförande enkätstudie

Hanna Fallström

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Veterinärprogrammet
Uppsala 2025

Exotiska sällskapsdjur – Svåra att läsa, otäcka att behandla?

En jämförande enkätstudie

Exotic pets – Hard to read, scary to treat? A comparative survey study

Hanna Fallström

Handledare:	Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Bitr. handledare:	Anna Lundberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd.
Examinator:	Hanna Lindqvist, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i veterinärmedicin
Kurskod:	EX1003
Program/utbildning:	Veterinärprogrammet
Kursansvarig inst.:	Institutionen för kliniska vetenskaper
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord:	exotiska sällskapsdjur, djurhälsovårdspersonalens utbildning, djurägares kunskap

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Veterinärprogrammet

Sammanfattning

Uppsatsen undersöker djurägares och djurhälsovårdspersonalens kunskapsnivåer och upplevda svårigheter med exotiska sällskapsdjur. Ett flertal studier visar att kunskapsbrist hos både veterinärer och djurägare kan skapa problem som påverkar djurens hälsa och behov av vård.

Studien samlade in data från djurägare och djurhälsovårdspersonal i Sverige för att undersöka kunskap, erfarenheter och utmaningar kopplade till exotiska sällskapsdjur. Två enkäter skapades och distribuerades via Facebook och QR-koder på djurkliniker. Enkäterna riktade sig till djurägare och personal och innehöll frågor om bakgrund, erfarenhet, utbildning och reflektioner. Fokus låg på att förstå djurägarnas och personalens perspektiv och utmaningar.

Resultatet visade att både djurhälsovårdspersonal och djurägare upplever brister i kunskap och tillgång till vård för exotiska djur. Många veterinärer och djursjukskötare känner sig osäkra på att behandla exotiska djur på grund av begränsad erfarenhet och brist på expertis. Djurägare lyfte fram svårigheter med att hitta korrekt information och få tillgång till veterinärvård, särskilt akutvård samt att den låga statusen för exotiska djur i samhället och vårdsystemet utgör en stor utmaning. För att möta dessa utmaningar behövs förbättrad undervisning inom veterinärutbildningar, fortbildning för yrkesverksamma och ökad tillgång till pålitlig information för djurägare.

Nyckelord: exotiska sällskapsdjur, djurhälsovårdspersonalens utbildning, djurägares kunskap

Abstract

The thesis examines the knowledge levels and perceived difficulties among pet owners and animal healthcare professionals regarding exotic pets. Several studies show that a lack of knowledge among both veterinarians and pet owners can create problems that affect the animals' health and care needs.

The study gathered data from pet owners and animal healthcare professionals in Sweden to explore knowledge, experiences, and challenges related to exotic pets. Two surveys were created and distributed via Facebook and QR codes at animal clinics. The surveys targeted pet owners and staff and included questions about background, experience, education, and reflections. The focus was on understanding the perspectives and challenges of pet owners and professionals.

The results showed that both animal healthcare professionals and pet owners experience a lack of knowledge and access to care for exotic animals. Many veterinarians and veterinary nurses feel uncertain about treating exotic pets due to limited experience and lack of expertise. Pet owners highlighted difficulties in finding accurate information and accessing veterinary care, especially emergency care, as well as the low status of exotic pets in society and the healthcare system, which presents a major challenge. To address these issues, improved education within veterinary programs, continuing education for professionals, and increased access to reliable information for pet owners are necessary.

Keywords: exotic pets, animal health care personnel education, owner knowledge

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	9
Figurförteckning	10
Förkortningar	12
1. Inledning	13
1.1 Syfte	13
2. Litteraturöversikt	15
2.1 Hållning av exotiska sällskapsdjur	15
2.1.1 Generellt	15
2.1.2 Diet	16
2.1.3 Förvaringsutrymme	17
2.2 Djurägares kunskap och perspektiv	19
2.2.1 Djurägarnas informationskällor	19
2.2.2 Djurägarnas kunskap	20
2.2.3 Djurägarnas utmaningar	20
2.3 Djurhälsovårdspersonalens perspektiv	21
2.3.1 Utmaningar	21
2.3.2 Kunskap och utbildning	21
3. Material och metod	23
3.1 Litteratursökning	23
3.2 Enkätundersökning	23
3.2.1 Urval och begränsningar	23
3.2.2 Struktur och utformning	24
3.2.3 Bearbetning av data	26
4. Resultat	27
4.1 Respondentinformation	27
4.1.1 Djurhälsovårdspersonal	27
4.1.2 Djurägare	27
4.2 Kunskap och information	27
4.2.1 Djurhälsovårdspersonal	27
4.2.2 Djurägarnas erfarenhet	29
4.2.3 Djurägarnas upplevda kunskap	30
4.2.4 Var får djurägarna kunskap ifrån?	32
4.3 Svårigheter	35
4.3.1 Djurhälsovårdspersonalens perspektiv på djurägarrens kunskap	35
4.3.2 Djurhälsovårdspersonalens bekvämlighet	38
4.3.3 Djurägarnas upplevelser	39

4.4	Personalens utbildning.....	41
5.	Diskussion	43
5.1	Metoddiskussion	43
5.2	Resultatdiskussion	44
5.2.1	Informationskällor	44
5.2.2	Erfarenhet och kunskap	45
5.2.3	Svårigheter.....	47
5.2.4	Personalens utbildning	49
5.2.5	Etik och samhälle.....	50
6.	Slutsats	51
	Referenser.....	52
	Populärvetenskaplig sammanfattning	57
	Bilaga 1 Personalenkät	58
	Bilaga 2 Djurägarenkät	78

Tabellförteckning

Tabell 1. Respondenternas svar på frågan "I hur stor utsträckning kollade du upp följande informationsområden om ditt specifika djurslag efter du skaffade ditt exotiska sällskapsdjur?". De fick gradera sina svar mellan "Mycket stor" till "Ingen". Siffrorna i tabellen representerar antalet svar från respondenterna. 34

Figurförteckning

Figur 1. Respondenternas svar på frågan: "Vilket/vilka av följande djurslag har du stött på i ditt arbetsliv som djurhälsovårdspersonal? (Till exempel undersökt, provtagit, medicinerat, rådgivit ägare eller liknande)". Respondenten kunde välja ett eller flera alternativ. (n=146).	28
Figur 2. Respondenternas svar på frågan: "Har din arbetsplats information om exotiska sällskapsdjur tillgängligt för dig som anställd? (Till exempel behandlingsriktlinjer, sökbart intranät osv.)". (n=146).	28
Figur 3. Respondenternas svar på frågan: "Hur brukar du göra, eller hur skulle du göra, för att hitta information om du har en exotisk patient du inte stött på förut? Respondenterna kunde välja ett eller flera alternativ. (n=146).	29
Figur 4. Djurägarnas uppskattning av sin egen erfarenhet kring olika exotiska sällskapsdjur. De fick skatta sin erfarenhet mellan ingen erfarenhet och väldigt mycket erfarenhet. Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per djurslag visas som n=x.	30
Figur 5. Respondenternas svar på frågan: "Jag upplever att mina kunskaper om mitt exotiska sällskapsdjur inom följande områden är". Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per område visas som n=x.	30
Figur 6. Fyra påståenden som djurägarna fått ta ställning till med fokus på djurets hälsa. De fick skatta sitt svar mellan "Mycket svårt" och "Mycket lätt". Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per påstående visas som n=x.	31
Figur 7. Fyra påståenden som djurägarna fått ta ställning till med fokus på hållning. De fick skatta sitt svar mellan "Mycket svårt" och "Mycket lätt". Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per påstående visas som n=x.	31
Figur 8. Respondenternas svar på frågan: "Hur skaffade du ditt exotiska sällskapsdjur?" De kunde välja ett eller flera alternativ. (n=780).	32
Figur 9. Respondenternas svar på frågan: "Var hittade du information om ditt exotiska sällskapsdjur? Respondenten kunde välja ett eller flera alternativ. (n=635). ...	33
Figur 10. Respondenternas svar på frågan: "Hur trovärdig bedömer du information från följande alternativ?". Staplarna visar antalet svar per gradering. Alternativens antal respondenter visas som n=x.	34
Figur 11. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information av uppfödare". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).	35

Figur 12. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har hittat tvivelaktig information på någon hemsida/diskussionsforum". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).	35
Figur 13. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information från djuraffären". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).....	36
Figur 14. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information från annan klinik". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).....	36
Figur 15. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information av vän/bekant". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).....	36
Figur 16. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har inte insett att djuret är sjukt". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).	37
Figur 17. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har inte tagit djuret till veterinären i tid för att ge adekvat behandling". (n=116).	37
Figur 18. Djurhälsovårdspersonalens svar "Stor" och "Mycket Stor" på frågan om hur bekväm de är med olika moment på olika djurarter. Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per djurslag visas som n=x.	38
Figur 19. Djurhälsovårdspersonalens svar "Liten" och "Mycket Liten" på frågan om hur bekväm de är med olika moment på olika djurarter. Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per djurslag visas som n=x.	39
Figur 20. Respondenternas svar på frågan: "Hur mycket utbildning fick du kring exotiska sällskapsdjur?" De fick skatta sitt svar mellan "Ingen" och "Väldigt mycket" på en 10-gradig skala. (n=132).....	41
Figur 21. En sammanställning av respondenternas svar på frågan: "Om du kunde lägga till vad som helst i grundutbildningen, oberoende av tid och pengar osv, vad skulle du vilja se att man fokuserar mer på?". Varje svar tilldelades en fras och de fraser som är större på bilden förekom oftare än de små. (n=94).	42

Förkortningar

Förkortning	Betydelse
IVNA	Irish Veterinary Nurses Association
L108	Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker m.m.
L80	Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby
RAS	Reptile-associated Salmonellosis
SJVFS	Jordbruksverkets föfattningssamling
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet
TF	Tillförordnad
VIN	Veterinary Information Network®

1. Inledning

Exotiska sällskapsdjur kan definieras olika, enligt Ballard & Cheek (2016) är det ett djur som “inte är hund, katt, häst eller ko” medan Mälarens smådjursklinik som hanterar dessa djurslag dagligen definierar dem som “fåglar, reptiler, kaniner, gnagare och iller” (Mälaren Smådjursklinik u.å.).

Min första upplevelse med ett exotiskt sällskapsdjur var när jag, hösten 2019, jobbade som receptionist på ett större, kvällsöppet djursjukhus. Det kom in en djurägare med en gerbil som behövde akut vård. Medan jag registrerar patienten, googlar jag snabbt vad en gerbil är för typ av djur eftersom jag aldrig hört talas om djurslaget innan. Jag springer sedan till akuten och frågar om det är någon som kan tänka sig hjälpa patienten i fråga eftersom vi normalt sett bara tar emot hund och katt. Samtliga av mina kollegor svarar att de inte vill ta emot patienten och att de inte vet vad de ska göra med en ökenråtta.

De vanligaste sällskapsdjuren i Sverige, år 2024, utöver hund, katt och fågel är kaniner, marsvin, sköldpaddor och hamstrar (Andersson 2021; Agria 2024). Samtidigt visar en studie i Istanbul (Sigirci *et al.* 2019) och undersökning bland svenska veterinärer (Sundström 2023) att upp till 50 % av veterinärer inte känner sig bekväma med att behandla de exotiska sällskapsdjuren av olika anledningar. Dock visar en studie av Goins & Hanlon (2021b) att 80 % av veterinärer kan tänka sig att ta emot exotiska djur, men att det finns brister i kunskap hos både personal och djurägare. Även Edgar & Mullan (2011) såg i sin studie att det finns kunskapsbrister hos djurägare som kan leda till hälsoproblem hos djuren som kan kräva veterinärvård.

En studie av Bredberg & af Klintberg (2024) visade att svensk djurhälsovårdspersonal sett ett problem med att djurägare inte har tillräckligt med kunskap kring sina kaniner och i många fall är den bristande kunskapen en orsak till kaninernas besvär. Studien kunde inte besvara varifrån djurägarna får sin information och lyfte det som ett område för vidare efterforskning.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med det här arbetet var att undersöka kunskapen om exotiska sällskapsdjur, både hos djurägarna och djurhälsovårdspersonalen i Sverige. Som inledningen nämner finns det studier som visat att kunskapsbrist är en orsak till att djuren behöver vård samtidigt som det finns studier som visar på kunskapsbrist hos personalen som förväntas hantera de exotiska sällskapsdjuren. För att utreda om detta stämmer överens med läget i Sverige avser denna studie försöka svara på frågeställningarna nedan:

1. Hur får svenska djurägare information kring sina exotiska sällskapsdjur?
2. Hur upplever svenska djurägare sin egen kunskap kring exotiska sällskapsdjur?
3. Vad upplever svenska djurägare för svårigheter kring att äga ett exotiskt sällskapsdjur?
4. Var hittar den svenska djurhälsovårdspersonalen information kring behandling av exotiska sällskapsdjur?
5. Hur upplever den svenska djurhälsovårdspersonalen sin kunskap om exotiska sällskapsdjur?
6. Vad upplever den svenska djurhälsovårdspersonalen för svårigheter kring exotiska sällskapsdjur?

2. Litteraturoversikt

2.1 Hållning av exotiska sällskapsdjur

Grundläggande kunskap kring hållning och skötsel av exotiska sällskapsdjur är viktigt för att kunna utvärdera vad som orsakar problem hos dem (Schuppli *et al.* 2014). Följande avsnitt kommer därför att kort nämna några viktiga delar inom området hållning för de exotiska sällskapsdjur som denna studie fokuserar på.

2.1.1 Generellt

Reptiler

Inom gruppen reptiler finns det ca 10 500 arter (ITIS 2022) och många av dem är inte lämpliga som sällskapsdjur (Pasmans *et al.* 2017) och enligt svenska regler ska de vara uppfödda i fångenskap och inte fångade i det vilda (1kap. 4§ SJVFS 2019:15).

Fåglar

Det finns över 10 000 fåglar inom klassen Aves (IOC 2024) och de har en stor taxonomisk mångfald med olika behov (Nemeth *et al.* 2016; Jordbruksverket 2024b). Vanliga sällskapsfåglar är undulater, nymfparakiter, amazoner, grå jako, aror och kanariefåglar (Tornvall 2021a). Enligt 1 kap. 5§ i Jordbruksverkets författningssamling (SJVFS 2019:15) får man inte ha vilken fågel som helst som sällskaps-djur i Sverige, det är till exempel inte tillåtet att hålla rovfåglar.

Gnagare

Det finns cirka 2000 arter inom ordningen gnagare (Singleton *et al.* 2006) med varierande behov. Vanliga sällskapsdjur i Sverige inom gruppen gnagare är hamster, råtta, marsvin, chinchilla och ökenråtta (Jordbruksverket 2023a).

Kaniner

Kaniner ingår i ordningen Lagomorpha och var tidigare en underordning till Gnagare (Chapman & Flux 2008; Varga 2014). Tamkaninen är en av 91 arter inom ordningen (Varga 2014).

Iller

Tamillern (*Mustela putorius furo*) är en egen underart i familjen mårddjur och år 2001 estimerades det att det fanns mellan fem och åtta miljoner tamillrar som sällskapsdjur (Boyce *et al.* 2001). År 2024 var illern det sjätte vanligaste säll-

skapsdjuret i Sverige (Agria 2024). Enligt 1 kap. 5§ andra stycke är tamiller undantagen från regeln att man inte får hålla rovdjur (SJVFS 2019:15).

Igelkottar

Inom subfamiljen Erinaceinae finns det 16 arter av igelkottar (Rondinini 2006) de vanligaste igelkottar som hålls som sällskapsdjur är afrikansk pygméigelkott, egyptisk långörad igelkott och indisk långörad igelkott (Exotic Nutrition 2023; Wikipedia 2024a). Det är inte tillåtet att hålla vilda igelkottar som sällskapsdjur i Sverige (1kap. 4§ SJVFS 2019:15).

2.1.2 Diet

Reptiler

Dieten hos reptiler varierar mellan arter, de kan vara herbivorer, insektsätare eller karnivorer (Barten 1993; Mautino & Douglas Page 1993; Kubiak 2020). Vanliga ödlor som skäggagamer, geckos och kameleonter äter främst insekter, men det kan vara bra att strö kalciumpulver över maten för att komplettera deras diet (Kubiak 2020). De flesta ormar är karnivorer och föredrar större byten som möss, råttor och kaniner (Jacobson 1993). I Sverige är det inte tillåtet att ge sitt djur levande bytesdjur, men det är tillåtet att utfodra med avlivade byten och levande insekter (Jordbruksverket 2024a). I Djurskyddslagen (SFS 2018:1192) 2kap. 1§ står det att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Vid utfodring dör bytesdjuret ofta en plågsam död genom att sväljas levande eller kramas ihjäl (Jordbruksverket 2024a).

Fåglar

Diet och näringsbehov varierar mellan olika fågelarter men dieten hos de fåglar som hålls som sällskapsfåglar utgörs vanligen av frön och nötter (Kubiak 2020). Många fåglar får sina basbehov täckta av pellets men de kan även få frukt och grönsaker för att variera dieten (Tornvall 2021e). Man bör undvika att ge enbart frön till sin fågel då det kan leda till bristsjukdomar och undernäring, pga att de väljer de fettrika fröerna (Kubiak 2020).

Gnagare

Gnagare är en heterogen grupp med olika behov, de är framför allt herbivorer men vissa som till exempel råttor är omnivorer. De flesta gnagare har en välutvecklad blindtarm och är koprofager. Rekommenderad diet är fri tillgång till hö med supplement av bladgrönsaker och pellets. Mängden grönsaker och pellets beror på arten, till exempel är det viktigt att ge marsvin C-vitaminrika grönsaker eftersom de inte kan producera eget C-vitamin i kroppen. Många gnagare kan utveckla selektivt ätande om de endast får pellets eller goda gnagarblandningar vilket kan

leda till sjukdom på grund av en obalanserad diet (Kubiak 2020; Evidensia 2023; Jordbruksverket 2023a; Wikipedia 2024b).

Kaniner

Kaniner är strikta herbivorer (Bradley 2004; Speight 2020) och minst 80 % av dieten ska bestå av hö och gräs (Speight 2020). Timotejhö kan ges med fri tillgång, alfalfahö bör ej ges till vuxna individer men kan ges till unga kaniner (Bradley 2004). Vuxna kaniner bör inte få mer än 5 % av sin kroppsvikt i pellets (Speight 2020). Att ge enbart pellets kan leda till överätning, övervikt och kronisk diarré. Foderblandningar leder ofta till selektivt ätande och kan därför leda till näringsbrist och tidigare nämnda sjukdomar (Bradley 2004). 10–15 % av en kanins diet ska bestå av färska örter och bladgrönsaker (Speight 2020).

Iller

Alla mårddjur är karnivorer och i det vilda jagar de alla byten som finns att tillgå, inklusive smågnagare, kaniner, fåglar, insekter, ödlor och grodor (King & Kummer 2006). Foder till en tamiller bör innehålla 30–40 % animaliskt protein, 15–20 % fett och minimalt med fiber. Det går att utfodra iller med hela byten, till exempel döda möss, men idag finns det även torrfoder specifikt anpassade för illerns behov (Harris 2015; Bullen 2021).

Igelkottar

Igelkottar tillhör ordningen äkta insektsätare (Eulipotyphla) (Rondinini 2006) men igelkottar är omnivorer. I det vilda äter de en blandning av främst insekter men också växter och mindre bytesdjur (Kubiak 2020). Studier har visat att den indiska långörade igelkottens diet består till 40 % av ryggradsdjur som groddjur och smågnagare (Rondinini 2006). Kunskapen kring igelkottars näringsbehov är begränsad men studier av igelkottar i fångenskap visar goda hälsoeffekter om igelkottar utfodras med ett foder bestående av högt protein- och lågt fettinnehåll (Kubiak 2020).

2.1.3 Förvaringsutrymme

Grundkravet för hållning av djur är enligt Jordbruksverkets författning L80 är att alla djur ska kunna utföra sina naturliga behov och hållas i ett anpassat klimat (4kap. 12–14§ SJVFS 2019:15).

Reptiler

Beroende på vilken reptil man har kan hållningssättet och kraven varierar (Jordbruksverket 2024a). Reptiler är inte domesticerade vilket kan ge individuella skillnader och lämplighet för fångenskap, de är också växelvarma vilket gör att det ställs stora krav på djurägarens kunskap om hållning av en reptil (Tornvall

2021b). Många reptiler har anpassat sig för en viss miljö och en viss omgivnings-temperatur (Azevedo *et al.* 2021) och har specifika krav på temperatur, belysning, fuktighet och underlag (Schuppli *et al.* 2014; Azevedo *et al.* 2021).

Fåglar

Den varierande storleken på sällskapsfåglar gör att kraven på utrymmen varierar eftersom lagkraven på bur är baserade på fågelns storlek. Lagkravens mått är baserade på fågelns storlek från näbb till stjärtfjädrar och är minimikravet, dvs det får gärna vara större (Tornvall 2021a; Jordbruksverket 2024b). Fåglar i bur ska ha sittpinnar, de bör vara placerade på olika nivåer och vara av varierande grovlek och material (Kubiak 2020) och de ska vara anpassade för fågels fotstorlek men olika grovlek för varierande fotfäste (6kap. 11§ SJVFS 2019:15). Vissa typer av fåglar, till exempel papegojfåglar, behöver ordentligt med aktivitet och leksaker för stimulans om de hålls i bur. Man kan utöver leksaker även ha födosök som stimulering i buren (Tornvall 2021e).

Gnagare

Kroppsstorleken varierar stort mellan olika arter av gnagare och storlekskraven på utrymmen varierar för olika arter (Jordbruksverket 2023a). Beroende på art ska de ha mer eller mindre inredning och djup på ströbotten. För hamster och degu krävs en djup ströbädd för att de ska kunna utföra sina naturliga behov av att gräva och bygga tunnlar (Kubiak 2020). Vissa arter kräver olika material av strö på olika områden för olika typer av behov. Beteenden, grundläggande behov, olika resurser och passande berikning varierar mellan arter. Många gnagare är natt-aktiva och vill därför ha en lugn miljö där de bor under dagtid (Kubiak 2020).

Kaniner

Kaniner kan hållas inomhus eller utomhus, man kan ha dem frigående i hemmet eller i bur (Tornvall 2021d). Tabell 1 i bilaga 1:3 i SJVFS 2019:15 anger minimimått för hållning av kaniner som sällskapsdjur men på Jordbruksverkets hemsida framgår att utrymmet gärna får vara större än de mått som anges (Jordbruksverket 2023b). Det finns även krav på hur en bur eller annan boyta ska vara inredd för kaniner, de ska till exempel ha tillgång till skydd och gnagmaterial (8 kap. SJVFS 2019:15).

Iller

Rekommendationen är att inte låta sin iller gå fritt i hemmet eftersom de är mycket nyfikna och duktiga på att ta sig in genom små öppningar. Istället ska man dem i en bur eller inhägnad och endast låta dem gå fritt under uppsikt (Harris 2015). Enligt Tornvall (2021c) kan en iller vara frigående så länge hemmet är ”illersäkrat”, till exempel är det då viktigt att det inte finns småsaker liggandes

framme som illern kan tänkas äta. I L80 7 kap. 5–7§ står det att illern ska ha en miljö med mycket berikning och en bolåda med torrt material (SJVFS 2019:15). Det bör finnas tillräckligt med utrymme för lek, en sovplats, en matplats och en toalåda (Tornvall 2021c).

Igelkott

Igelkottar är mycket aktiva och duktiga på att klättra vilket gör att de behöver en stor yta och en inhägnad med tak. De behöver platser där de kan gömma sig och djupt strö i botten av buren för att tillgodose grävande och födosök (Kubiak 2020). Igelkottar omfattas inte av L80 eftersom de inte anses vara ett domesticerat sällskapsdjur (Jordbruksverket 2023c), de omfattas istället av SJVFS 2019:29 (L108) som är föreskrifter för djurparksdjur. Enligt dessa föreskrifter behöver igelkottar ha minst en yta av 20 m² och sedan ytterligare 2 m² per individ (3kap. 14§ SJVFS 2019:29).

2.2 Djurägares kunskap och perspektiv

2.2.1 Djurägarnas informationskällor

2011 undersökte Edgar & Mullan (2011) hur mycket kunskap blivande kanin-ägare i sydvästra England hade om kaniner när de köpte sitt husdjur och hur den nya djurägaren hade fått tag i information kring kaniner inför sitt köp. Deras undersökning visade att majoriteten av köparna (81 %) hade försökt lära sig om kaniner innan de köpte ett djur. Av de 81 % hade de flesta fått tag i information via broschyrer, personal i djuraffärer och böcker. Edgar & Mullan (2011) såg att det fanns en diskrepans mellan var ägarna fick tag i sin information (broschyrer, djuraffärer och böcker) och var de föredrog att få sin information ifrån (veterinär, böcker och internet). En enkätstudie gjord av Elkhoraibi *et al.* (2014) i USA visade att majoriteten av respondenterna använde sig av olika källor på internet, följt av böcker, foderaffärer och vetenskapliga publikationer. En relativt liten andel angav andra källor som familj och bekanta eller sociala medier och bloggar. Endast 18 % angav att de fick information av en veterinär (Elkhoraibi *et al.* 2014). Pasmans *et al.* (2017) skriver i sin sammanfattande artikel att ett ökat antal reptil-ägare är självlärda, enligt författarna är djurägarnas kunskap baserad på tvivelaktig information från internet och sociala medier.

I Sverige finns det krav på den information som säljaren förmedlar i samband med försäljningen av olika djur. Enligt L80s kapitel 3 "Bestämmelser om skyldighet för den som säljer sällskapsdjur att lämna information om djurets skötsel" ska personer som yrkesmässigt säljer sällskapsdjur lämna över ett faktablad med skriftlig information om djuret och dess skötsel. Detta faktablad ska innehålla bland annat djurets aktivitetsmönster, dess behov av utrymme, inredning och

utfodring. Det ska också innehålla vanliga tecken på stort hälsotillstånd och vanliga sjukdomar samt hur dessa kan förhindras (3 kap. 1–3§ SJVFS 2019:15).

2.2.2 Djurägarnas kunskap

Grant *et al.* (2017) skriver i sin sammanfattande artikel att många djurägare av exotiska sällskapsdjur underskattar svårigheten med att förstå och tillgodose djurens behov. Författarna menar att avsaknaden av tillförlitlig och heltäckande information gör att djuren utsätts för risker för sjukdom och beteendeproblem. Enligt Speight (2020) kan det vara svårt att upptäcka subtila signaler från kaniner eftersom de är bytesdjur, det kan därför vara svårt för djurägaren att veta när djuret behöver vård. Det i sin tur kan leda till att djuret får vård för sent.

Edgar & Mullan (2011) konstaterade att respondenternas kunskap kring kaniner vid inköp var begränsad, framför allt kring mat och socialt behov. Till exempel tänkte hälften av respondenterna inte inkludera gräs eller hö i kaninernas diet och 41 % av respondenterna tänkte inte skaffa sällskap till sin kanin (Edgar & Mullan 2011). Resultaten från en enkätstudie i Portugal gjord av Azevedo *et al.* (2021) visar att 68 % av studiens respondenter hade hög egenskattad kunskap kring reptiler och 86 % av respondenterna angav att deras reptiler hade god eller mycket god välfärd. Studien visade samtidigt att 85 % av respondenterna inte tillhandahöll alla fyra basbehov som korrekt temperatur, belysning, diet och skydd för deras reptiler. Vilket basbehov som inte tillgodosågs varierade men till exempel angav mer än hälften av ödleägarna och en tredjedel av sköldpaddsägarna att de inte försåg sitt djur med UVB-ljus. Dessutom såg Azevedo *et al.* (2021) att en fjärdedel av respondenterna felaktigt trodde att vissa stereotypier, som till exempel att slå huvudet mot terrarieglaset (ett vanligt stressbeteende), var normalt beteende för djuret.

Även Corrente *et al.* (2017) såg i sin studie i Italien att reptilägarnas kunskap är bristfällig. Deras studie visade bristande hygien vid hantering av djuren och städning av deras terrarier vilket kan leda till Reptile-associated Salmonellosis (RAS) samt en bristfällig kunskap om RAS. Elkhoraibi *et al.* (2014) såg också att det fanns en bristande kunskap hos sina respondenter kring viktiga sjukdomar hos höns, bland annat Newcastle och Aviär influensa. Däremot verkade dessa respondenter vara medvetna om sin bristande kunskap och de var intresserade av att lära sig mer.

2.2.3 Djurägarnas utmaningar

Goins & Hanlon (2021a) gjorde en studie bland djurägare för att bland annat undersöka tillgängligheten av veterinärvård för exotiska sällskapsdjur på Irland. En av enkätfrågorna handlade om vad djurägarna upplevde för svårigheter med att

äga ett exotiskt sällskapsdjur. Resultatet var att majoriteten tyckte det var svårt att identifiera och tillgodose artens specifika behov. Vissa respondenter ansåg det också vara svårt att hitta en erfaren veterinär samt att ge djuret en så pass naturlig miljö att det kan utföra sina naturliga beteenden. Undersökningen visade också på en viss kostnadssensitivitet kring exotiska sällskapsdjur men trots det, en förväntan på expertvård från veterinären. Goins & Hanlon (2021b) tror att denna diskrepans beror på förväntningarna på vården, dvs djurägarna förväntar sig specialiserad vård av alla veterinärer medan klinikveterinärerna erbjuder en första undersökning och konsultation för att vid behov remittera vidare till veterinär med expertkunskap inom just exotiska sällskapsdjur.

2.3 Djurhälsovårdspersonalens perspektiv

2.3.1 Utmaningar

I Goins & Hanlon (2021b) andra studie undersökte de den irländska djurhälsovårdspersonalens erfarenheter genom att skicka ut en enkät till veterinärer och sköterskor, dels via sociala medier dels via Irish Veterinary Nurses Association (IVNA). Syftet med studien var att se vad djurhälsovårdspersonalen ser för svårigheter samt vad de har för rekommendationer för att hjälpa djurägarna till exotiska sällskapsdjur. Djurhälsovårdspersonal angav att informationen för både personal och ägare kring hur man tar hand om ett exotiskt sällskapsdjur var bristande. De påpekade också brister i tillgängliga resurser och diagnostik för exotiska sällskapsdjur. Många respondenter ansåg också att det är ett problem i hur enkelt det är att få tag i ett exotiskt sällskapsdjur och att det var många djurägare som ansåg att djuren var utbytbara (Goins & Hanlon 2021b).

2.3.2 Kunskap och utbildning

Le & Sheen (2021) lyfter i sin artikel om hållning av exotiska sällskapsdjur, vikten av att den veterinär som behandlar exotiska sällskapsdjur är kunnig inom djurens beteende och hållning. Wills & Holt (2020) gjorde en studie i Storbritannien för att undersöka vad veterinärerna själva upplevde att de hade för kunskap och självförtroende vid hantering och behandling av exotiska sällskapsdjur. Deras studie visade att veterinärerna inte var lika bekväma med exotiska sällskapsdjur jämfört med hund och katt, men att de respondenter som hade mer utbildning och klinisk erfarenhet av de exotiska djurslagen kände sig mer bekväma än de som inte hade lika mycket utbildning eller erfarenhet. Majoriteten av respondenterna i den studien (72,75 %) höll med om att den bristande kunskapen kan innebära ett välfärdsproblem för de exotiska sällskapsdjuren (Wills & Holt, 2020).

Mayer & Martin (2005) lyfter flera problem med den bristande information som finns tillgänglig för veterinärer och djurhälsovårdspersonal inom vård/hantering/ behandling av exotiska sällskapsdjur. Ett av problemen är att tillgänglig information och artiklar är baserade på laboratoriedjur och inte sällskapsdjur och även om symptomen som beskrivs är samma för en viss sjukdom kan miljön de lever i påverka behandling och resultat (Mayer & Martin 2005). Ett annat problem enligt samma författare är att litteratur kan misstolkas, till exempel kan hobby-litteratur tolkas som vetenskaplig. Ett exempel som författarna lyfter är studier på chinchillor från pälsindustrin där diskussionen kring skötsel och hälsa avsevärt skiljer sig från hur man bör sköta en chinchilla som sällskapsdjur (Mayer & Martin 2005).

Goins & Hanlons båda studier (2021a & 2021b) visar att det finns ett stort behov av att utveckla veterinärutbildningen kring exotiska sällskapsdjur. Exotiska sällskapsdjur är vanligt förekommande vilket visas genom att en tredjedel av respondenterna i deras första studie (Goins & Hanlon 2021a) äger ett exotiskt sällskapsdjur. De exotiska sällskapsdjuren är dessutom vanligt förekommande på klinik och upp till 80 % av djurhälsovårdspersonalen hanterar eller kan tänka sig att ta emot dessa djur (2021b). Wills & Holt (2020) föreslår i sin artikel att strukturerad undervisning kring exotiska sällskapsdjur på universitetsutbildningen kan ge veterinärer ett ökat självförtroende inför deras kliniska placering. Sigirci *et al.* (2019) avslutar sin studie med en konklusion om att all personal inom djurbranschen, inte bara djurhälsovårdspersonal, bör ha bättre utbildning om exotiska sällskapsdjur.

3. Material och metod

3.1 Litteratursökning

För att hitta relevant litteratur inom ämnet användes främst databasen PubMed, viss litteratur hittades sedan via källhänvisningar i dessa artiklar. Även faktaböcker hittades på detta sätt. Sökord som användes var: *“user knowledge rabbit”*, *“husbandry rabbit”*, *“owner knowledge exotics”*, *“owner knowledge reptile”*, *“Exotic pet medicine”* och *“Exotic pet medicine nordic”*.

3.2 Enkätundersökning

Denna studie har samlat in material via enkäter, dels via utskrivna QR-koder som lämnats i väntrum på ett antal kliniker i hela Sverige, dels via Facebook i nio olika grupper som är ämnade för studenter inom djurhälsovård, djurhälsovårdspersonal och djurägare i Sverige. I den här studien används begreppet djurhälsovårdspersonal för att innefatta personal som inte ingår i det officiella begreppet djurhälsopersonal, till exempel djurvårdare och annan personal som arbetar med djurvård.

Enkäterna var inriktade på två olika målgrupper, en enkät var riktad till djurägare av exotiska sällskapsdjur och en enkät riktad till djurhälsovårdspersonal i Sverige. Enkäterna var öppna från 2024-09-25 till 2024-10-27. Den 23e oktober lades en kommentar i det ursprungliga inlägget som en påminnelse.

3.2.1 Urval och begränsningar

En gemensam begränsning för båda enkäterna var att respondenten var tvungen att godkänna att data samlades in i forskningssyfte, del 2: *“Samtycke”*, för att få svara på enkätfrågorna. Svarade respondenten nej på den sidan slussades respondenten direkt vidare till en avslutande sida med ett tack för visat intresse.

Om en respondent var både personal och djurägare ombads de att svara på båda enkäterna. I slutet av den besvarade enkäten fanns därför en text som uppmanade dem att klicka på en länk för att slussas till första sidan på nästa enkät.

Djurägarenkäten

Exotiska sällskapsdjur är mindre vanliga i Sverige än hund och katt, därför gjordes valet att distribuera enkäten så brett som möjligt, för att försöka nå så många djurägare som möjligt. Enkäten delades därför ut på flera olika sätt för att försöka få en snöbollseffekt på spridningen. I enkätens introduktionstext stod det att föräldrar ombads svara om den huvudansvarige personen i hushållet var under

15 år gammal. Om en svarande var yngre än 15 år slussades den vidare till sista sidan där enkäten avslutades med ett tack för visat intresse.

Enkäten delades på Facebook, dels på författarens privata sida, dels i specifika grupper för exotiska djurägare och exotiska djurslag. De grupper som enkäten delades i var: *“Stutis exotics”*, *“Undulater OCH Engelska undulater”*, *“Exotiska djur”*, *“Allt om kaniner(svenskt forum)”*, *“Hamster och gerbil”*, *“Marsvinsparadiset”*.

Enkäten skickades per e-post till några kliniker som är inriktade på exotiska sällskapsdjur eller som enligt deras hemsidor tar emot exotiska djur akut. De kliniker som valdes ut var Animallogos och Mälaren smådjursklinik i Stockholmområdet, Fågel och smådjurskliniken i Lomma samt Blå Stjärnan i Göteborg. Av dessa var det bara Blå stjärnan som inte gav någon återkoppling, resterande kliniker återkopplade att de satte upp enkäten direkt.

Med hjälp av en kontakt på Evidensia skickades enkäten dessutom ut till alla deras 80 kliniker för att skrivas ut som QR-kod och sättas upp i väntrummen på kliniken, enkäten distribuerades dessutom på Evidensia:s intranät.

Djurhälsovårdspersonalenkäten

Enkäten för djurhälsovårdspersonal delades ut via specifika grupper på Facebook, detta för att försöka få en snöbollseffekt på spridningen inom yrkeskåren. Enkäten delades i grupperna *“Veterinär- och DSS-studenter på SLU”*, *“Pep talk för Veterinärer”*, *“Legitimerade Djursjukskötare”*.

På vissa av frågorna slussades respondenten vidare till sista sidan om de inte uppfyllde de krav som var satta. Till exempel var fokus att djurhälsovårdspersonal skulle arbeta i Sverige, de som bodde utomlands blev då automatiskt utslussade. Även de som angav sin titel till *“Annat”* blev utslussade eftersom enkäten specifikt riktade sig till de som arbetar inom djurvården.

3.2.2 Struktur och utformning

Båda enkäterna skapades med hjälp av verktyget Netigate som SLU har ett samarbete med. Netigate användes för att skapa frågor och distribuera enkäten samt för att sammanställa den data som kom in. Båda enkäterna var anonyma och inleddes med en sida med information om arbetet och enkäten samt en sida med SLU:s information om datainsamling och samtycke. Utformningen på frågorna varierade mellan kryssfrågor och rangordningsfrågor med enstaka öppna frågor där respondenten själv kunde svara med egna ord.

Innan enkäterna delades med målgruppen skickades de ut i testversion till handledare, några få utvalda vänner och kollegor för en pilotstudie. Därefter redigerades enstaka frågor och formuleringar utifrån återkoppling från testgruppen innan enkäten distribuerades till målgrupperna.

Djurägarenkäten

Utöver inledande information om examensarbetet, samtycke och avslutande tack så bestod enkäten av fem olika sektioner. Dessa var: 1) Bakgrundsinformation, 2) Tidigare erfarenhet, 3) Inköp, 4) Kunskap, 5) Påståenden. Enkäten bestod av ca 40 frågor totalt, där flera frågor förekom flera gånger men med fokus på olika djurslag.

I avsnittet för bakgrundsinformation ställdes frågor som handlade om respondenten, till exempel ålder, län och så vidare. Frågor kring känsliga uppgifter som till exempel kön ansågs inte relevanta för arbetets resultat. Avsnittet om tidigare erfarenheter innehöll frågor om respondentens erfarenhet kring alla sällskapsdjur, hur länge de haft djur, hur många de har idag osv. I detta avsnitt fick respondenten även rangordna sin erfarenhet av de olika exotiska djurslagen. Avsnittet om inköp handlade enbart om hur respondenten fått tag i sitt djur och vilken information de fick med djuret vid införskaffandet. Avsnittet "Kunskap" frågade respondenten om hur de lärt sig om sitt djurslag och hur mycket de läst på om djurslaget innan det införskaffades. Här fick respondenten också bedöma vilka informationskällor de ansåg vara pålitliga. Under "Påståenden" fick respondenten reflektera över hur enkelt eller svårt det kan vara att få tag i information och vård för sitt djur. Avsnittet avslutades även med två öppna frågor där respondenten ombads beskriva vad de ansåg vara svårt med att äga ett exotiskt sällskapsdjur samt om de vill tillägga något annat som de saknat i enkäten.

Djurhälsovårdspersonalenkäten

Enkäten bestod av sex sektioner utöver inledande information om examensarbetet, samtycke och avslutande tack, dessa var: 1) Titel, 2) Bakgrundsinformation, 3) Erfarenhet, 4) Bekvämlighet, 5) Problem, 6) Utbildning. Totalt var det 34 frågor, ett flertal av frågorna hade olika djurslag i fokus men var i övrigt identiska med varandra.

I första avsnittet fick respondenten ange vad de har för titel, detta för att studenter utan arbetslivserfarenhet endast skulle behöva svara på de för dem relevanta frågorna, det vill säga del 6 "utbildning". Del 2: "Bakgrundsinformation" fokuserade på var i landet respondenten arbetar och om de genomfört extra utbildning kring exotiska sällskapsdjur. Även i denna enkät valdes frågor om känsliga uppgifter som till exempel kön bort då de inte ansågs tillföra något till resultatet. Sektionen "Erfarenhet" fokuserade på hur mycket respondenten har arbetat

oavsett djurslag och om de har träffat på exotiska sällskapsdjur i sitt arbete. I detta avsnitt ställdes också frågor kring hur respondenten hittar information om ett djurslag och om deras arbetsplats erbjuder hjälp av något slag när de stöter på ett nytt djurslag. I den fjärde sektionen fick respondenterna svara på hur bekväma de känner sig med att behandla och diagnostisera de exotiska sällskapsdjur som definierades i början av enkäten. Under sektionen "Problem" tillfrågades respondenten om de har uppmärksammat olika problem med exotiska sällskapsdjur och om de anser att djurägare har tillräckligt med kunskap. I det sista avsnittet ställdes frågor om respondentens grundutbildning, om de fick utbildning kring exotiska djur samt om de anser att den utbildning de fick kring exotiska sällskapsdjur var tillräcklig.

3.2.3 Bearbetning av data

Netigate sammanställde automatiskt all data och den laddades sedan ned i flera Excel-filer. Först gjordes en snabb genomläsning av svaren för att få en uppfattning om resultatet. Sedan gjordes ett urval av resultaten utifrån vilka resultat som var relevanta och hade en koppling till studiens frågeställningar. Diagram som användes är skapade i Excel direkt utifrån data från Netigate eller utifrån tabeller med sammanslagna resultat från Netigates data. I de fall där resultatet var i form av fritextsvar sammanställdes de delvis med hjälp av wordclouds.com och delvis genom att varje svar tilldelades en kategori som sedan sammanställdes manuellt. De citat från fritextsvaren som lyfts i resultaten är helt och hållet originaltext inklusive eventuella stavfel eller talspråk.

4. Resultat

Både enkäten till djurägarna och enkäten till djurhälsovårdspersonal var öppna i totalt 34 dagar. Under den tiden påbörjade 222 personer enkäten för djurhälsovårdspersonal och 894 personer påbörjade enkäten för djurägare. Respondenterna fick olika antal frågor beroende på vad de svarade på frågorna innan, vilket gör att antalet svar per fråga varierar och antalet totala svar anges inom parentes (n=x).

4.1 Respondentinformation

4.1.1 Djurhälsovårdspersonal

Av 222 påbörjade enkäter var 108 respondenter veterinärer med legitimation eller särskilt tillstånd (TF), 38 respondenter var djursjukskötare med legitimation eller särskilt tillstånd (TF) och 35 respondenter var djurvårdare av olika nivåer. Av 222 var 28 respondenter studenter som blev slussade direkt till sista avsnittet i enkäten. Resterande respondenter angav blandade titlar och fick besvara hela enkäten.

Genomsnittstiden som yrkesverksam var 7,5 år med en majoritet av respondenterna inom spannet av 0–5 år (57 %). 83,6 % av respondenterna svarade att de jobbar med smådjur och 36,3 % att de jobbar med exotiska sällskapsdjur.

4.1.2 Djurägare

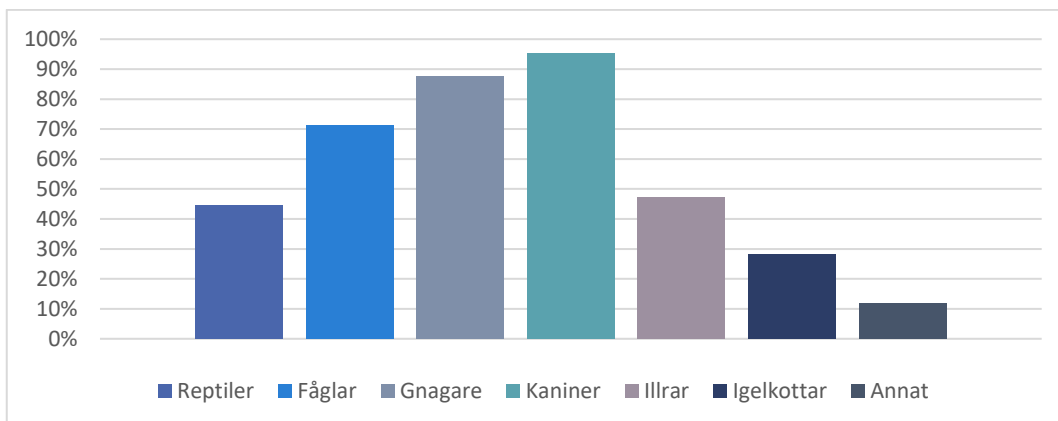
Majoriteten av respondenterna var mellan 21 och 50 år gamla (21–30 år = 26,7 %, 31–40 år = 25,1 %, 41–50 år = 26,4 %). Övriga åldrar var relativt jämnt utspridda. Samtliga län var representerade men mer än hälften av respondenterna var från Stockholm, Skåne eller Västra Götaland.

Majoriteten av respondenterna hade sällskapsdjur hemma just nu (99,1 %), varav 56,1 % hade kaniner, 42,3 % gnagare, 17,5 % fågel och 9,7 % reptiler. 7,8 % angav "annat" och bland dem svaren fanns igelkott, "tenrec", fisk, snäckor, amfibier och insekter.

4.2 Kunskap och information

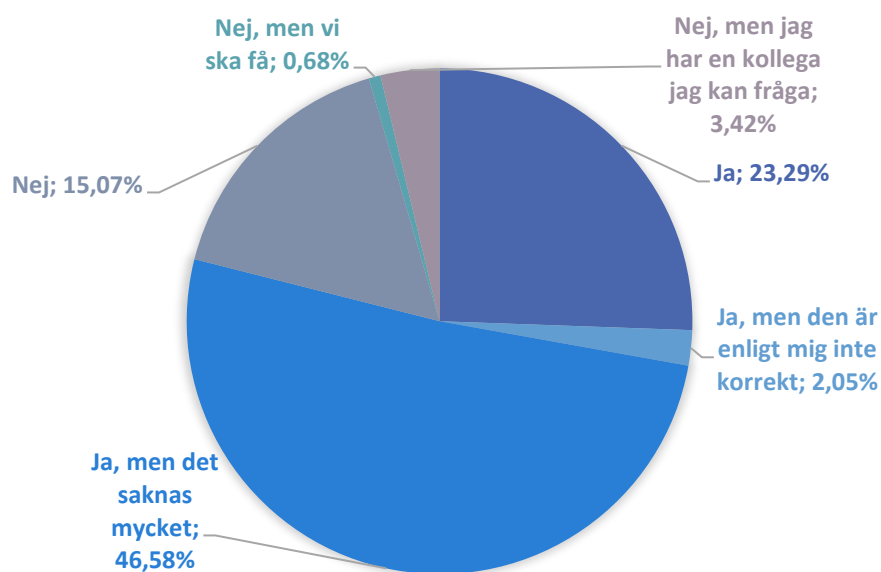
4.2.1 Djurhälsovårdspersonal

Respondenterna fick svara på vilka exotiska sällskapsdjur de tidigare hanterat som personal. Gnagare och kaniner var vanligast, därefter fåglar och illrar (figur 1). Bland de som svarat "Annat" förekom det främst amfibier och fisk men även enstaka apor.

Figur 1. Respondenternas svar på frågan: "Vilket/vilka av följande djurslag har du stött på i ditt arbetsliv som djurhälsovårdspersonal? (Till exempel undersökt, provtagit, medicinerat, rådgivit ägare eller liknande)". Respondenten kunde välja ett eller flera alternativ. (n=146).

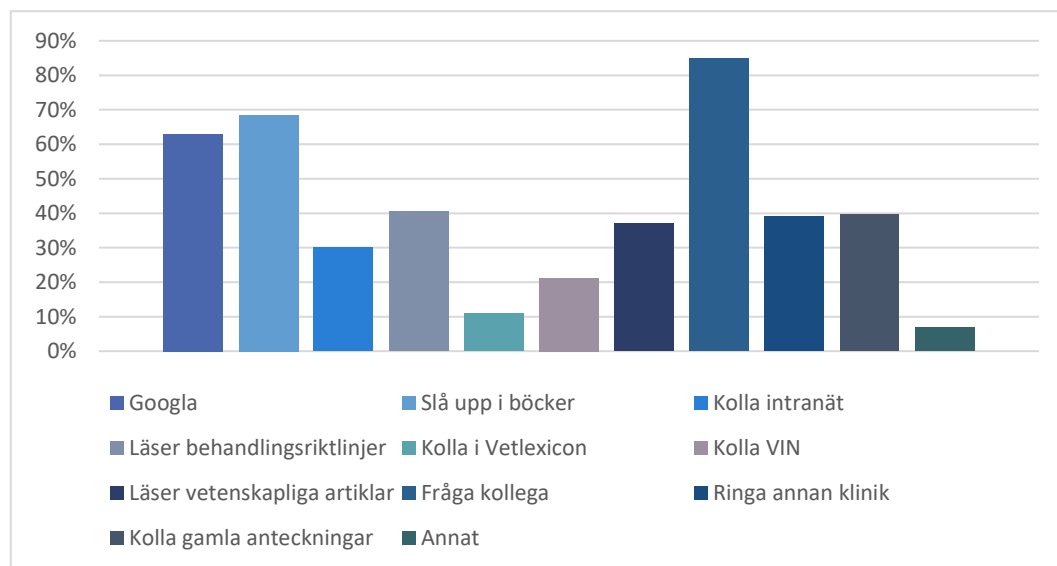
En av frågorna var om respondentens arbetsgivare tillhandahåller tillgänglig information kring exotiska sällskapsdjur (figur 2). 72,9 % av respondenterna har svarat att deras arbetsplats har information, men av dem anser tre personer att informationen inte är korrekt och 68 personer saknar fortfarande information.

Figur 2. Respondenternas svar på frågan: "Har din arbetsplats information om exotiska sällskapsdjur tillgängligt för dig som anställd? (Till exempel behandlingsriktlinjer, sökbart intranät osv.)". (n=146).

Respondenterna fick även svara på hur de får tag på information kring exotiska sällskapsdjur om de behöver (figur 3). 124 av 146 personer frågar en kollega, mer än hälften slår upp i böcker eller googlar. Av de som svarat "Annat" var det några

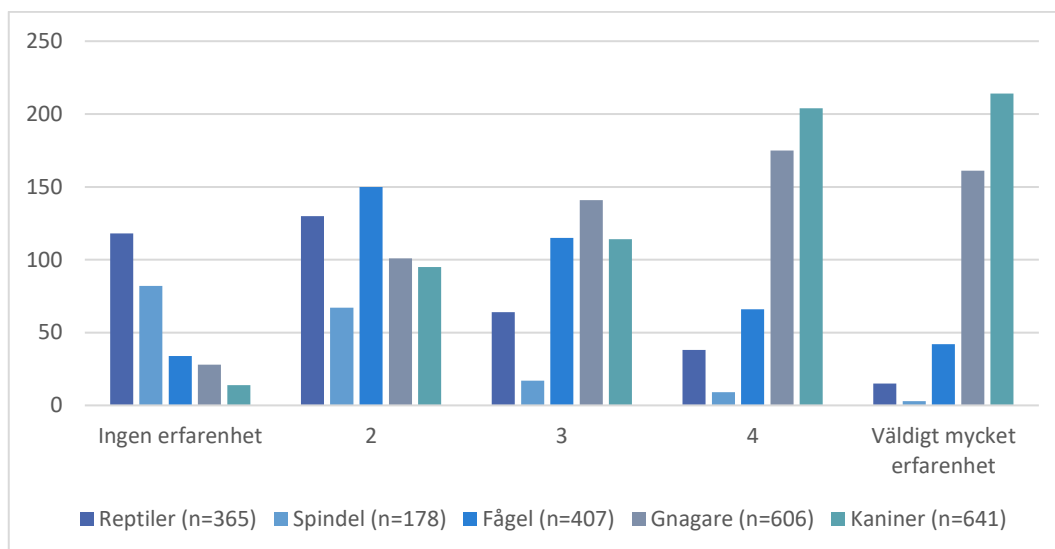
som frågar i en sluten Facebook-grupp för exotiska sällskapsdjur och några som väljer att i ett tidigt skede remittera patienten till en kunnig veterinär.

Figur 3. Respondenternas svar på frågan: "Hur brukar du göra, eller hur skulle du göra, för att hitta information om du har en exotisk patient du inte stött på förut? Respondenterna kunde välja ett eller flera alternativ. (n=146).

4.2.2 Djurägarnas erfarenhet

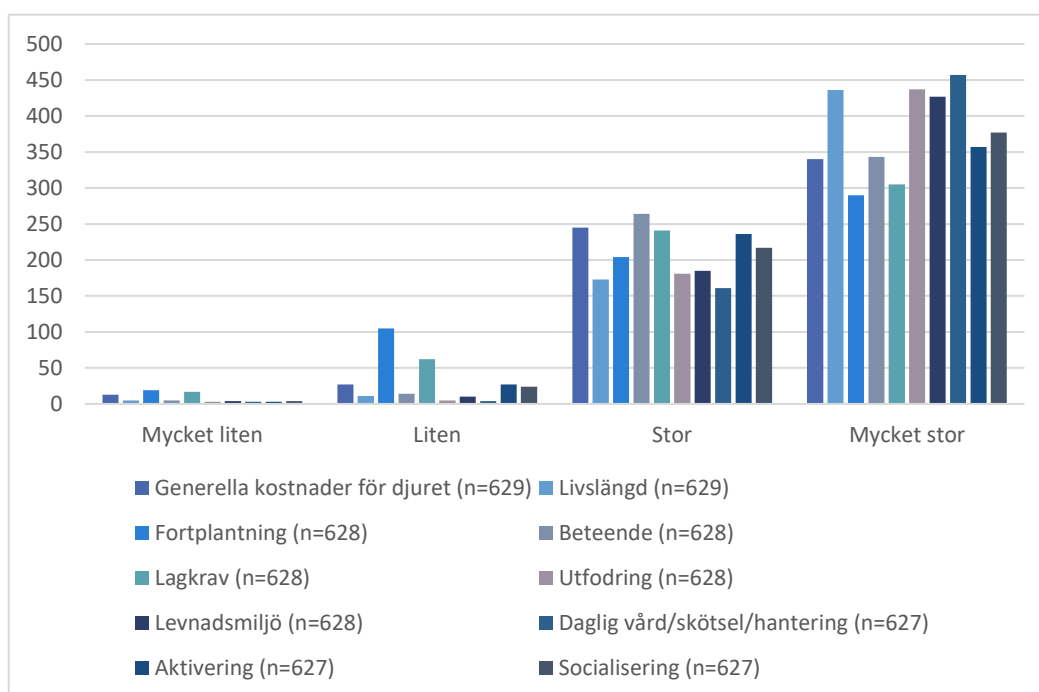
Respondenterna fick svara på frågor kring sin erfarenhet med exotiska sällskapsdjur och av 813 respondenter svarade 313 att de haft djur hemma hela livet, medan 110 respondenter svarade att det var första gången de hade ett exotiskt sällskapsdjur. Respondenterna fick skatta sin erfarenhet av exotiska sällskapsdjur mellan "Ingen erfarenhet" och "Väldigt mycket erfarenhet". Kaniner och gnagare hade flest svarande och av dem var det många som ansåg sig ha hög erfarenhet av djurslagen (se figur 4).

Figur 4. Djurägarnas uppskattning av sin egen erfarenhet kring olika exotiska sällskapsdjur. De fick skatta sin erfarenhet mellan ingen erfarenhet och väldigt mycket erfarenhet. Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per djurslag visas som $n=x$.

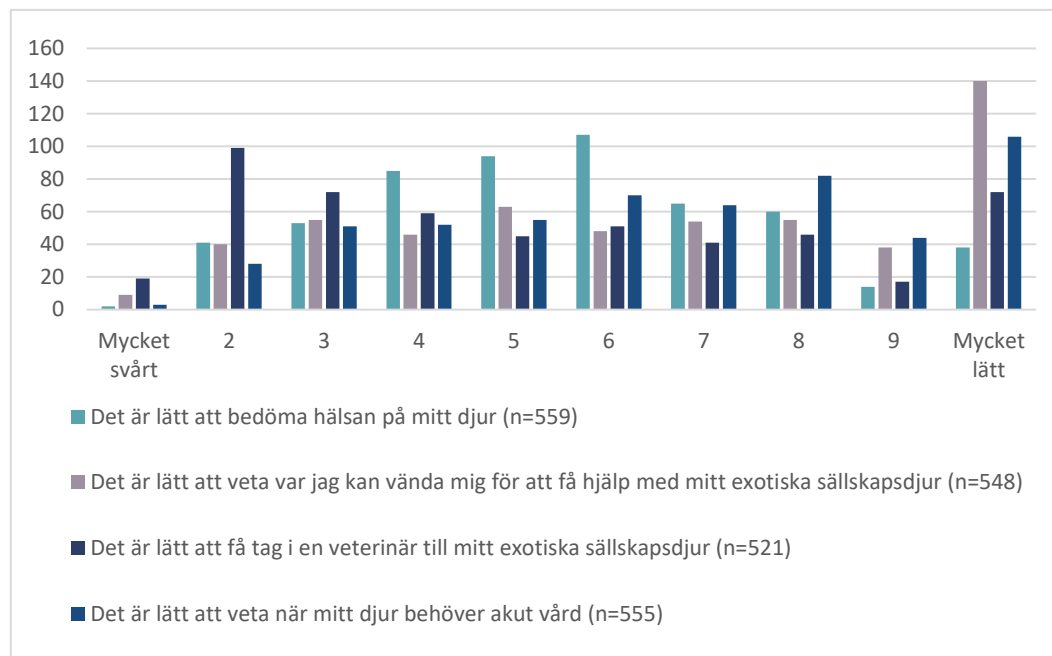
4.2.3 Djurägarnas upplevda kunskap

Respondenterna fick gradera sin egen upplevda kunskap kring olika områden, figur 5 visar att majoriteten anser sig ha mycket stor kunskap om sitt exotiska sällskapsdjur.

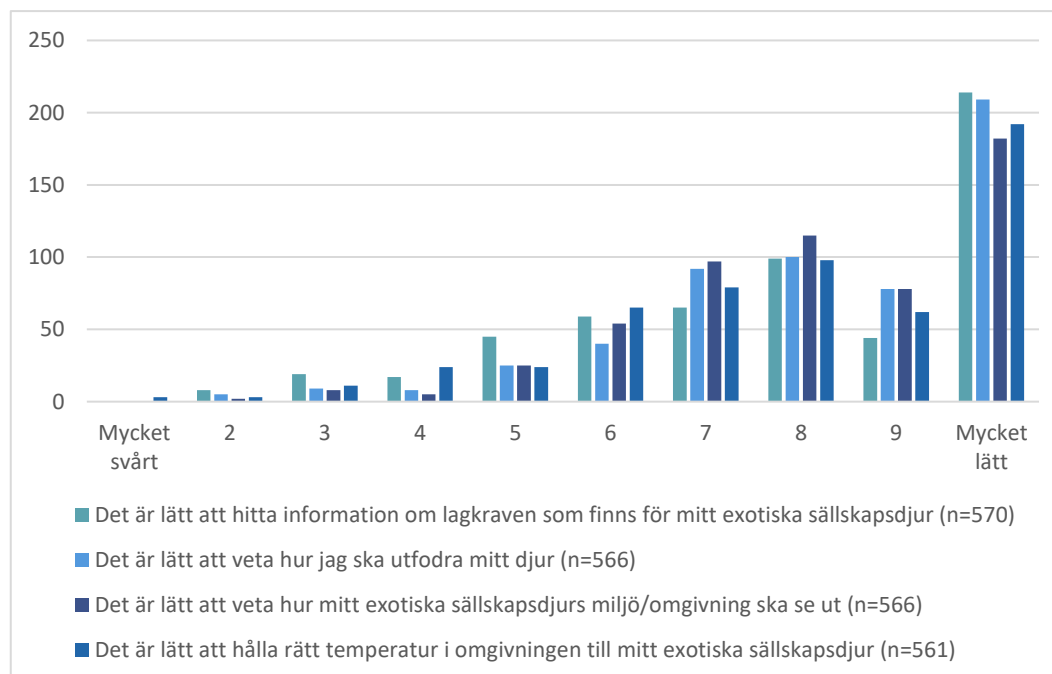

Figur 5. Respondenternas svar på frågan: "Jag upplever att mina kunskaper om mitt exotiska sällskapsdjur inom följande områden är". Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per område visas som $n=x$.

Respondenterna fick svara på elva påståenden om hur enkelt det är att veta olika saker kring deras exotiska sällskapsdjur. Figur 6 och 7 visar några av resultaten på dessa påståenden.

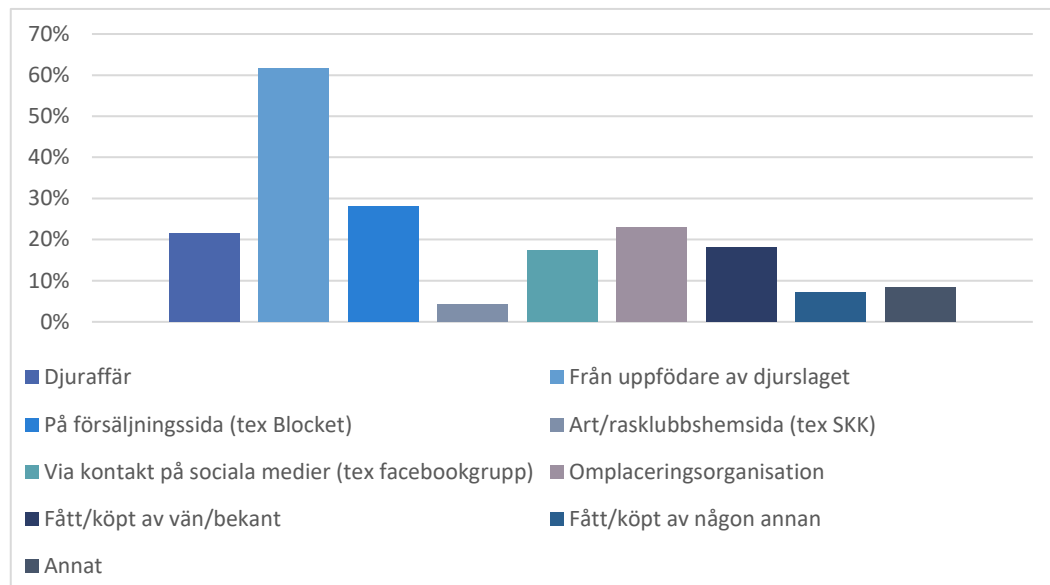
Figur 6. Fyra påståenden som djurägarna fått ta ställning till med fokus på djurets hälsa. De fick skatta sitt svar mellan "Mycket svårt" och "Mycket lätt". Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per påstående visas som n=x.

Figur 7. Fyra påståenden som djurägarna fått ta ställning till med fokus på hållning. De fick skatta sitt svar mellan "Mycket svårt" och "Mycket lätt". Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per påstående visas som n=x.

4.2.4 Var får djurägarna kunskap ifrån?

Av 780 respondenter hade 61,7 % fått eller köpt sitt djur från en uppfödare av det specifika djurslaget, 28,1 % hade köpt djuret från en försäljningssida som till exempel Blocket, 23,1 % från en omplaceringsorganisation och 21,5 % har köpt djuret från en djuraffär (figur 8). Av de som svarat "Annat" var majoriteten upphittade utomhus eller från egen avel.

Figur 8. Respondenternas svar på frågan: "Hur skaffade du ditt exotiska sällskapsdjur?" De kunde välja ett eller flera alternativ. (n=780).

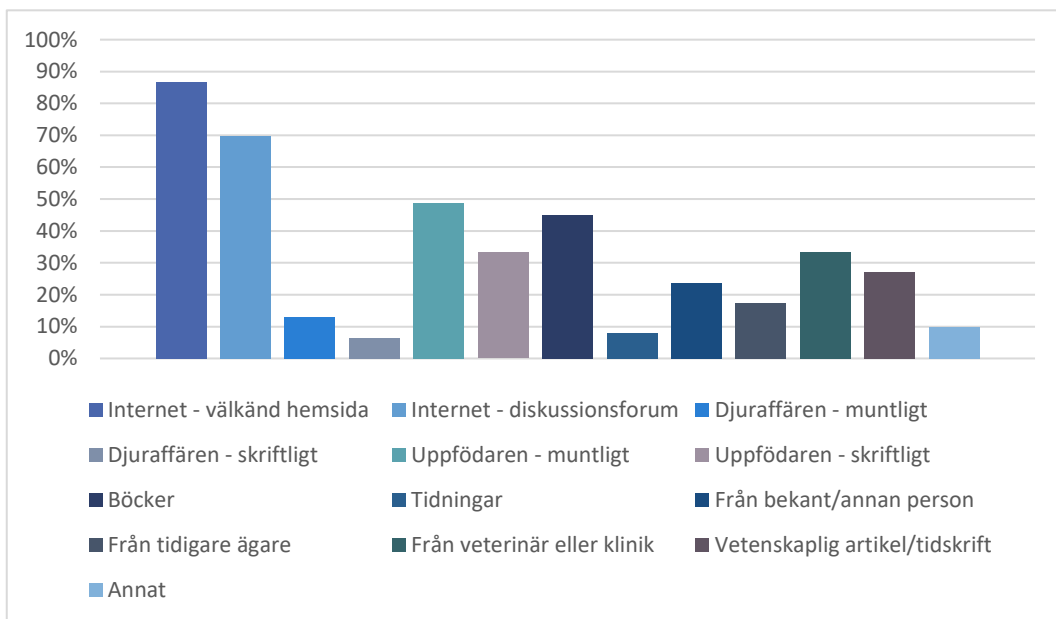
Respondenterna fick även med egna ord svara på vilken typ av information de fått i samband med införskaffandet av sitt exotiska sällskapsdjur. Det var 597 som svarade och bland dem hade ett flertal angett att de inte fick någon information vid införskaffandet av sitt djur. Ett flertal andra respondenter har angett att de fick all information. Några av de som fick information med djuret har angett att det var blandat beroende på vem de köpte/fick djuret av men genomgående var att många fick information om mat och foder samt skötsel av djuret. Det varierade också beroende på vilket djurslag de hade införskaffat. Ett par exempel på svar löd:

"Blocket: inte så mycket, bara vilken mat och hur gamla de var. Djuraffär: jättemycket information med informationsblad och kontroll av hjulet inför köp. Uppfödare: mycket information kontinuerlig kompakt och välkommen att höra av mig."

"För Chinchilla fick jag mycket och bra info från uppfödaren. Vilken baddande man ska ha och bästa pellets osv. Jag hade läst på innan men uppfödarens råd stämde bra med infon jag hittat tidigare. Enda är svårighet hur mycket pellets man ska ge och optimal vikt för chinchilla. Uppfödare säger att de ska ha fri tillgång vilket inte min veterinär anser är bra. Kaninerna så har jag inte fått korrekt information från uppfödare. Felaktigt foder hänvisningar tex. För kanin så har jag fått bra råd från kaninvälfördsföreningen. American house rabbit Society hemsidan och boken rabbit, Behavior health and Care.

För fåglar så tittade jag på info från olika böcker om papegojor, gick en papegojors och fick råd från Sveriges papegojförning. Uppfödaren hade inte så bra råd. Igen lite problem med dåliga kostråd.”

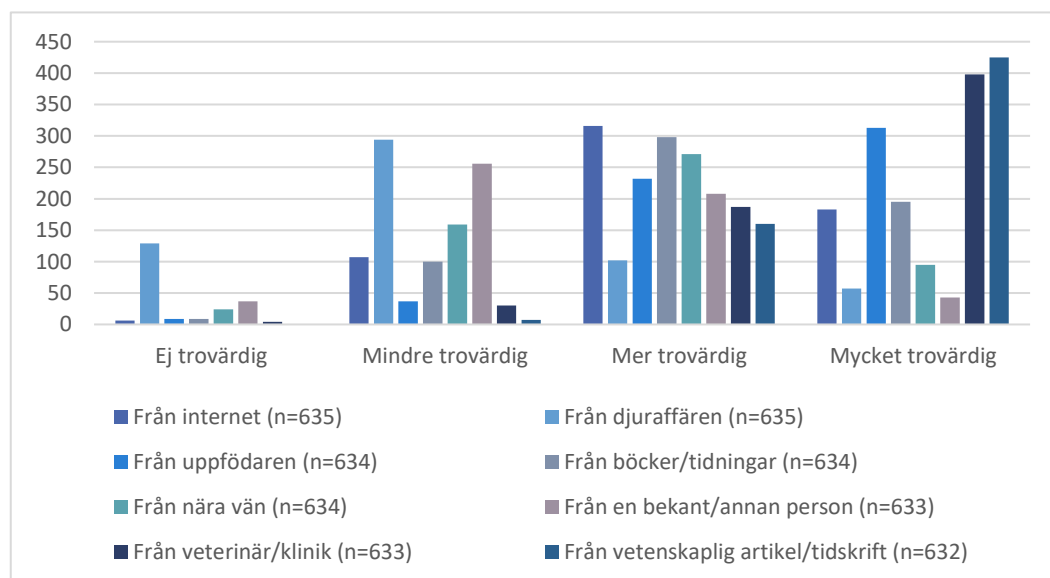
Under avsnittet “Kunskap” fick respondenterna svara på frågor kring när och varifrån de inhämtade kunskap om sitt sällskapsdjur samt vilken informationskälla de anser vara trovärdig (figur 9–10 och tabell 1). En stor majoritet av respondenterna har svarat att de hämtat information från internet (figur 9). Vissa områden har djurägare i större omfattning undersökt efter de införskaffat sitt sällskapsdjur än andra, tabell 1 visar att livslängd, uppfödaren erfarenhet och djurets fortplantning är områden där djurägare inte lagt lika mycket fokus som till exempel utfodring och levnadsmiljö.

Figur 9. Respondenternas svar på frågan: ”Var hittade du information om ditt exotiska sällskapsdjur? Respondenten kunde välja ett eller flera alternativ. (n=635).

Tabell 1. Respondenternas svar på frågan "I hur stor utsträckning kollade du upp följande informationsområden om ditt specifika djurslag efter du skaffade ditt exotiska sällskapsdjur?". De fick gradera sina svar mellan "Mycket stor" till "Ingen". Siffrorna i tabellen representerar antalet svar från respondenterna.

	Mycket stor	Stor	Liten	Mycket liten	Ingen
Erfarenhet hos uppfödaren/försäljaren	124	136	101	61	139
Generella kostnader för djuret	126	176	154	67	89
Livslängd	170	176	115	44	108
Fortplantning	163	146	138	54	112
Beteende	286	215	73	16	30
Lagkrav	201	173	120	35	85
Utfodring	318	192	63	21	26
Levnadsmiljö	314	188	62	21	34
Daglig vård/skötsel/hantering	290	210	67	18	36
Aktivering	264	223	75	28	28
Socialisering	261	216	81	22	36
Tillgänglig veterinärvård	250	197	97	28	47

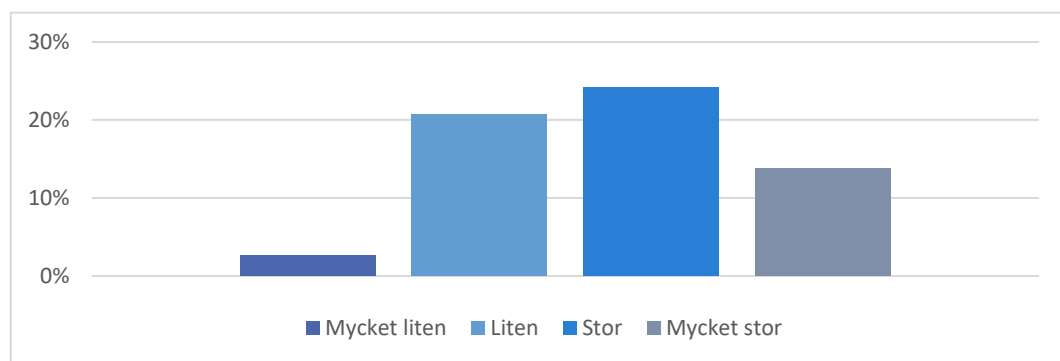
Figur 10. Respondenternas svar på frågan: "Hur trovärdig bedömer du information från följande alternativ?". Staplarna visar antalet svar per gradering. Alternativens antal respondenter visas som n=x.

4.3 Svårigheter

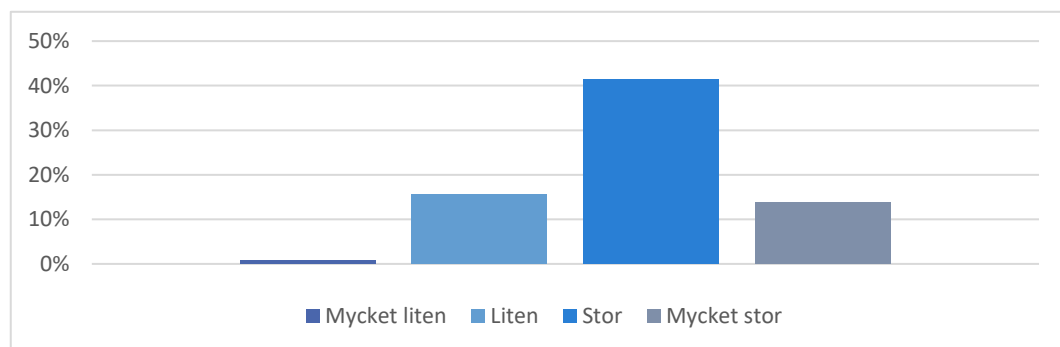
4.3.1 Djurhälsovårdspersonalens perspektiv på djurägarens kunskap

Ett flertal olika frågor ställdes till djurhälsovårdspersonalen för att försöka utreda vilka problem de upplevt kring hållning av exotiska sällskapsdjur. Frågornas fokus var kring djurägarna och deras kunskap men det förekom även frågor med fokus på djurens behandling. Huvudfrågan för avsnittet var: "I hur stor utsträckning har du noterat följande problem med exotiska sällskapsdjur?"

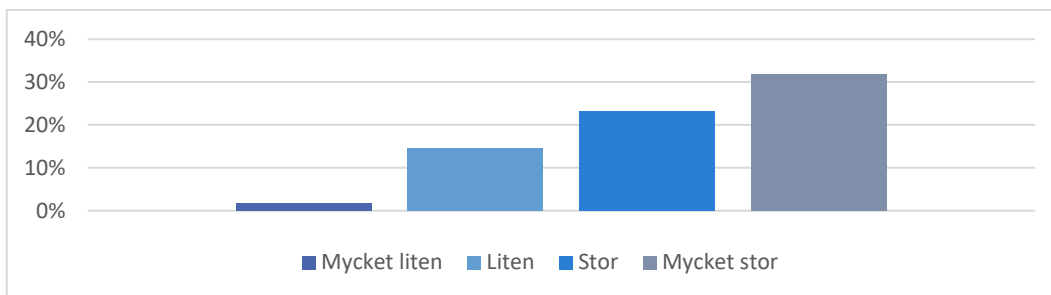
Nedan redovisas figurer (11–15) för några av frågorna kring djurhälsovårdspersonalens upplevda problem kring djurägarnas kunskap (n=116). Svarsalternativet "vet inte" och "vill ej svara" redovisas inte i diagrammen.

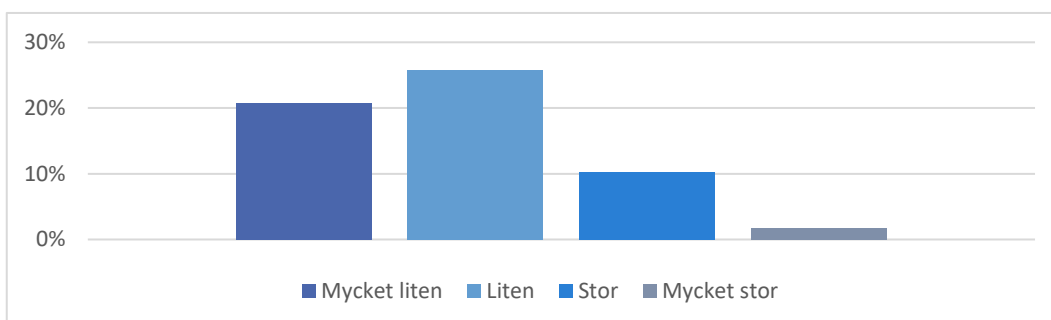
Figur 11. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information av uppfödare". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).

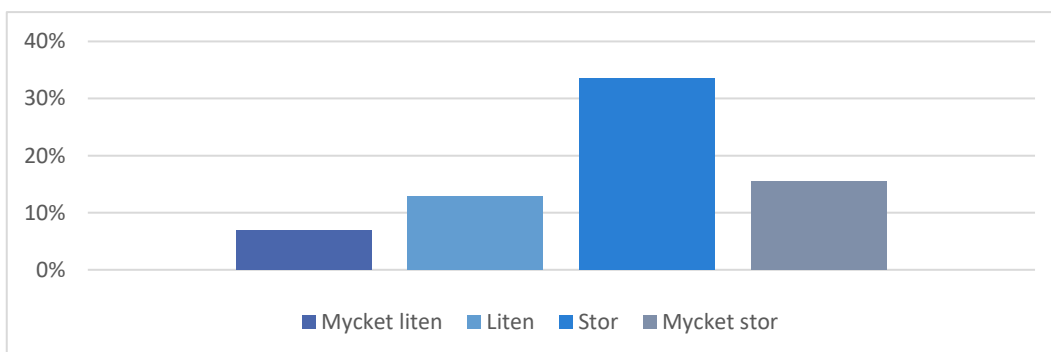
Figur 12. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har hittat tvivelaktig information på någon hemsida/diskussionsforum". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).

Figur 13. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information från djuraffären". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).

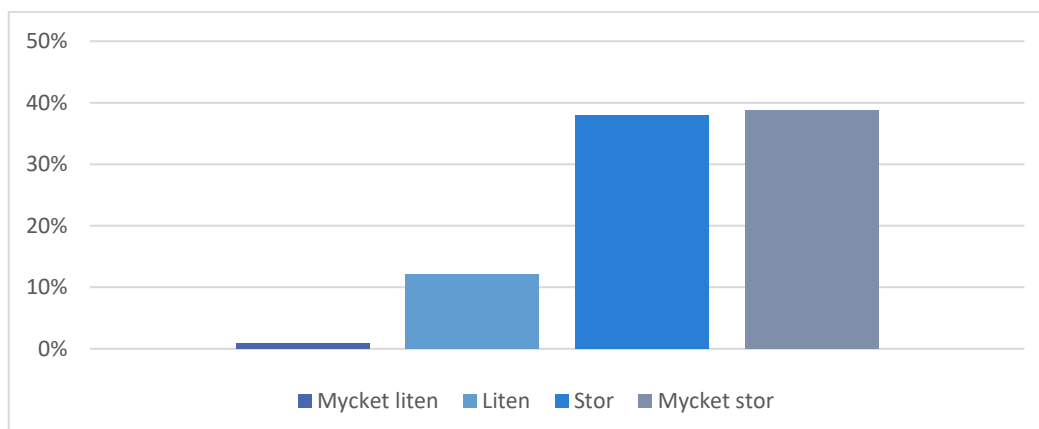

Figur 14. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information från annan klinik". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).

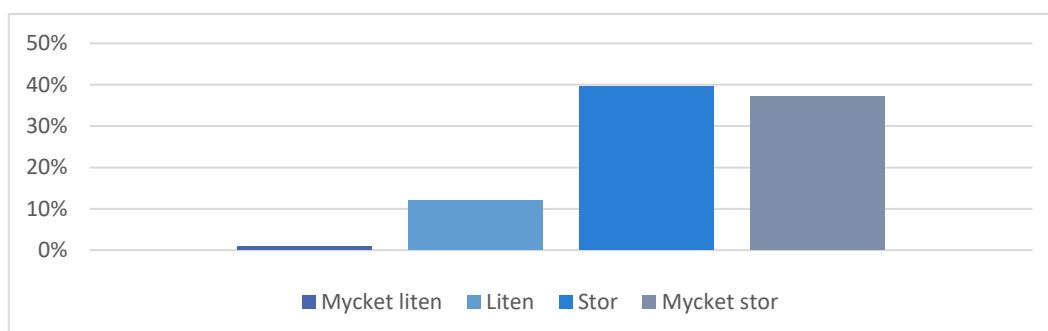
Figur 15. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har fått felaktig information av vän/bekant". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).

Ytterligare en fråga var kopplad till bristande kunskap. Det var frågan "I hur stor utsträckning har du noterat att djurägare inte insett att djuret är sjukt?". Här har 89 av 116 respondenter svarat "stor" eller "mycket stor" (se figur 16).

Figur 16. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har inte insett att djuret är sjukt". De fick gradera sitt svar mellan "Mycket liten" till "Mycket stor". (n=116).

Dessutom angav 89 av 116 respondenter att de i "stor" eller "mycket stor" utsträckning noterat att djurägare inte tagit sina djur till en veterinär i tid för att ge adekvat vård (se figur 17).

Figur 17. Respondenternas svar på frågan: "Djurägare har inte tagit djuret till veterinären i tid för att ge adekvat behandling". (n=116).

I slutet av avsnittet kring problem kunde respondenterna skriva med egna ord om de sett något problem som inte togs upp bland frågorna. Framför allt nämndes bristen på kunnig personal och kliniker som tar emot exotiska sällskapsdjur. Kostnadskänslighet hos djurägarna nämndes också av en handfull respondenter. Nedan kommer några utvalda citat:

"Det största problemet är att så få veterinärer tar emot dessa djur alls."

"Många veterinärer (och dss) känner sig inte bekväma med att ta in dåliga exotiska djur för att de inte har tillräcklig kunskap kring dem."

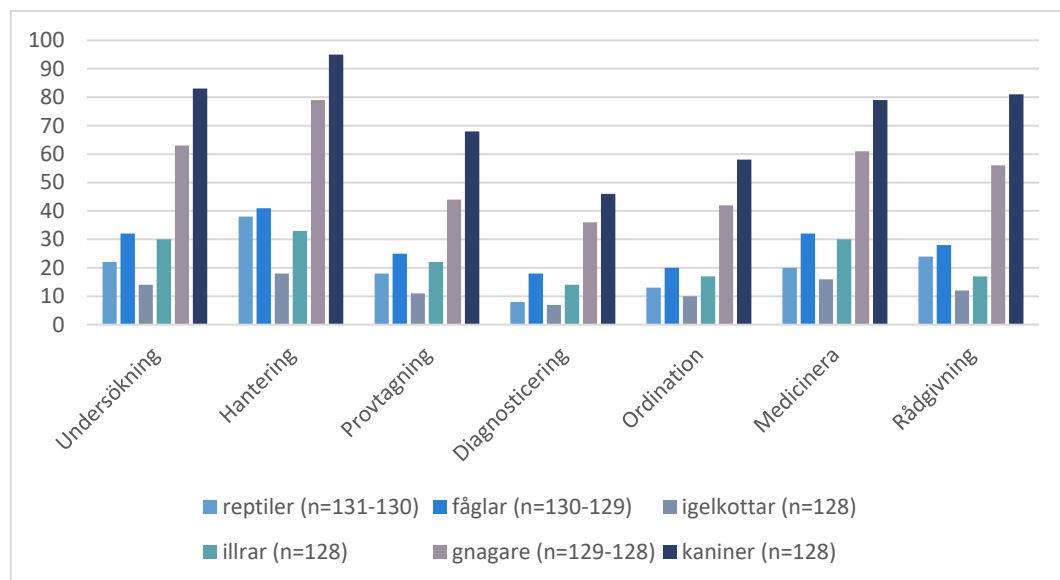
"Dj.äg vill inte betala för vård, anser att ska vara billigare undersökning pga litet djur, eller går med på klinisk undersökning men inga prover/vidare diagnostik."

"Bristande engagemang hos djurägare som inte är beredda att betala för veterinärvård och väljer avlivning i fall där det funnits flera behandlingsalternativ"

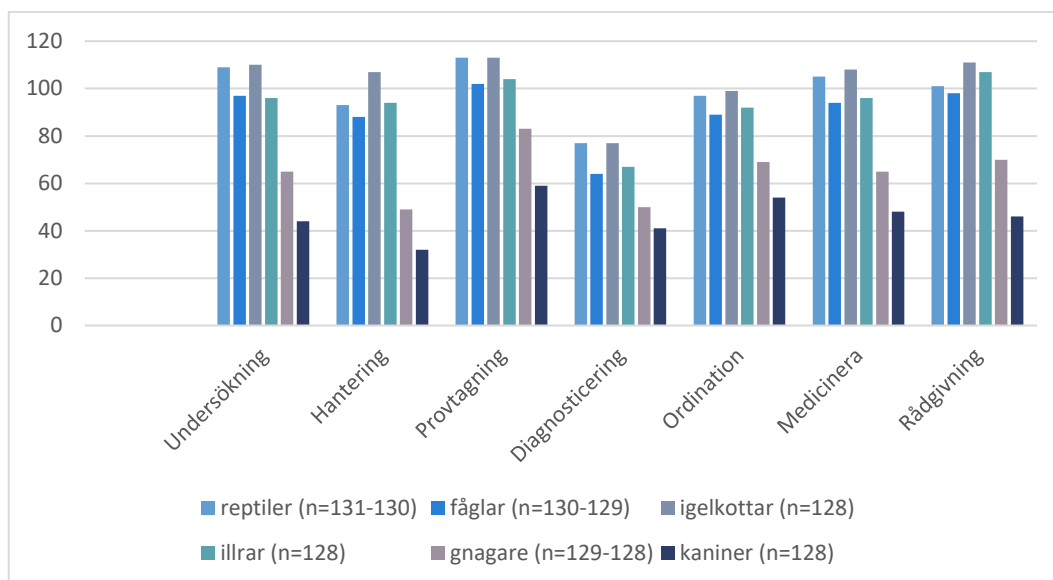
4.3.2 Djurhälsovårdspersonalens bekvämlighet

I avsnittet kring djurhälsovårdspersonalens bekvämlighet med exotiska sällskapsdjur fick de ta ställning till i hur stor utsträckning de kände sig bekväma med att undersöka, hantera, provta, diagnosticera, ordinera, medicinera och ge råd till djurägaren kring de sju djurslag som enkäten fokuserade på. Endast fyra av 131 respondenter svarade att de var i stor eller mycket stor utsträckning bekväma med att utföra olika moment på spindeldjur, dessa kommer därför inte att tas med i diagrammen nedan.

Antalet respondenter varierar då några personer har svarat på vissa av frågorna angående bekvämlighet men inte alla. Figur 18 visar respondenter som svarat "stor" eller "mycket stor" på frågorna och figur 19 visar hur många som har svarat liten eller mycket liten på frågorna.

Figur 18. Djurhälsovårdspersonalens svar "Stor" och "Mycket Stor" på frågan om hur bekväm de är med olika moment på olika djurarter. Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per djurslag visas som n=x.

Figur 19. Djurhälsovårdspersonalens svar "Liten" och "Mycket Liten" på frågan om hur bekväm de är med olika moment på olika djurarter. Staplarna visar antalet svar per gradering. Antalet svar per djurslag visas som n=x.

Respondenterna fick även ange med egna ord vad som gör dem bekväma med exotiska sällskapsdjur och vad som gör att de inte är bekväma med dessa djur. I svaret om vad som gör respondenterna obekväma var bristande erfarenhet och okunskap bland de mest förekommande svaren. Följande är ett citat från ett av fritextssvaren:

"Främst att man ej har stött på djurslagen, har ingen erfarenhet av t ex reptiler och att då undersöka, diagnostisera och behandla ett djurslag första gången man träffar det gör mig obekvä. Sen också att man inte har någon kollega att bolla med då många saknar erfarenhet av exodjur."

Bland svaren om vad som gör respondenterna bekväma var det en majoritet som nämnde erfarenhet. Ett flertal respondenter har själv ägt exotiska sällskapsdjur och fått erfarenhet av det. Ett exempel var detta citat:

"Att praktiskt ha träffat och hanterat djurslaget på nära håll. Jag har själv haft kaniner och en nära vän har haft olika gnagare och fåglar så där känner jag mig mer bekväm. Det är också patienter jag stött på. Övning ger färdighet!"

4.3.3 Djurägarnas upplevelser

De sista två frågorna i enkäten var "Nämn kortfattat vad du tycker är svårt/har varit svårast med att ha ett exotiskt sällskapsdjur" och "Har du några övriga reflektioner kring att äga ett exotiskt sällskapsdjur?" där djurägarna fick svara med egna ord. Frågan om svårigheter fick 480 svar och frågan om övriga reflektioner fick 314 svar. Av de 794 kommentarer nämnde 249 respondenter på

ett eller annat sätt veterinärvård. Några av svaren som nämnde veterinärvård redovisas nedan:

“Finns ingen veterinärklinik i mitt län med exotisk-veterinärer. Finns inte heller någon akutvård för exotiska djur vilket skapar en stress vid de tillfällen då mina kaniner t ex har fått magont och inte velat äta. Närmaste klinik ligger mer än 1 timme bort.”

“Brist på kunniga veterinärer som är villiga att ta emot fjäderfän som sällskapsdjur och inte boskapsdjur”

“Tillgång till kunniga veterinärer samt deras tillgänglighet. När det rör exempelvis kaniner ("mitt" exotiska djur) så bli de ofta akut sjuka. Sker detta utanför normala öppettider så är det extremt svårt att hitta någon som är villig att ta emot (gäller även dygnet runt öppna kliniker med exokunskap dagtid). De nekar väldigt ofta att ta emot samtidigt som det kan vara väldigt akut vid exempelvis magatoni där man helt enkelt inte kan vänta till nästa dag. Man ska inte behöva att "hota" sig till vård i dessa lägen vilket man idag får göra, tyvärr.”

“Eftersom jag nu tagit med fiskar i bedömningen så måste jag säga att det är omöjligt att hitta en veterinär som har en susning om fisksjukdomar i Sverige”

“Att hitta veterinärer som förstår sig på marsvin och inte rekommenderar avlivning direkt vid sjukdomar. “

“Att hitta bra och rätt information. Finns mycket felaktigheter på internet men även hos vanliga veterinärer. Att få rätt och anpassad vård och behandling när min kanin blivit sjuk har många gånger visat sig omöjligt. Viljan att hjälpa är låg och kaninens status är inte i närheten av hund och katt - både när det gäller veterinärer/djurmedicin/försäkringsbolag men också allmänheten/samhället.”

I frågan där djurägarna kunde nämna övriga reflektioner var det många som nämnde att det är givande att ha ett exotiskt sällskapsdjur, att lagstiftningen inte är uppdaterad och relevant för djurslagen och även här nämndes bristen på veterinärvård. Ett flertal respondenter nämnde även svårigheter med att få tag i bra och trovärdig information om sina djur. Några nämnde också att exotiska sällskapsdjur har en låg status och ses av många som “tråkiga” eller “barn-djur” och att det inte är korrekt.

“Många har haft tex hamster som barn och tror därför det är ett bra djur för sina egna barn eftersom informationen om deras dygnsrytm inte är tillräckligt tydlig. Jag som vuxen kan hantera och förstå att de är vakna på sena kvällar och nätter men jag ser otroligt många omplaceringar pga att hamstern är tråkig för att de inte är vakna under dagen. Om informationen hade getts tidigare hade ägaren haft en bättre bild över förväntningar och hamstern hade fått ett mer passande hem.”

“Lagarna kring kaninskötsel är extremt förlegade och behöver desperat ses över och justeras. Jag kan tänka mig att så är fallet med alla exotiska djur. Veterinärer i allmänhet borde erbjudas utbildning inom exotisk djurvård som en del av grundutbildning och inte

specialisering, då exotiska djur ofta blir lidande av okunskapen och otillgängligheten till kaninkunniga veterinärer.”

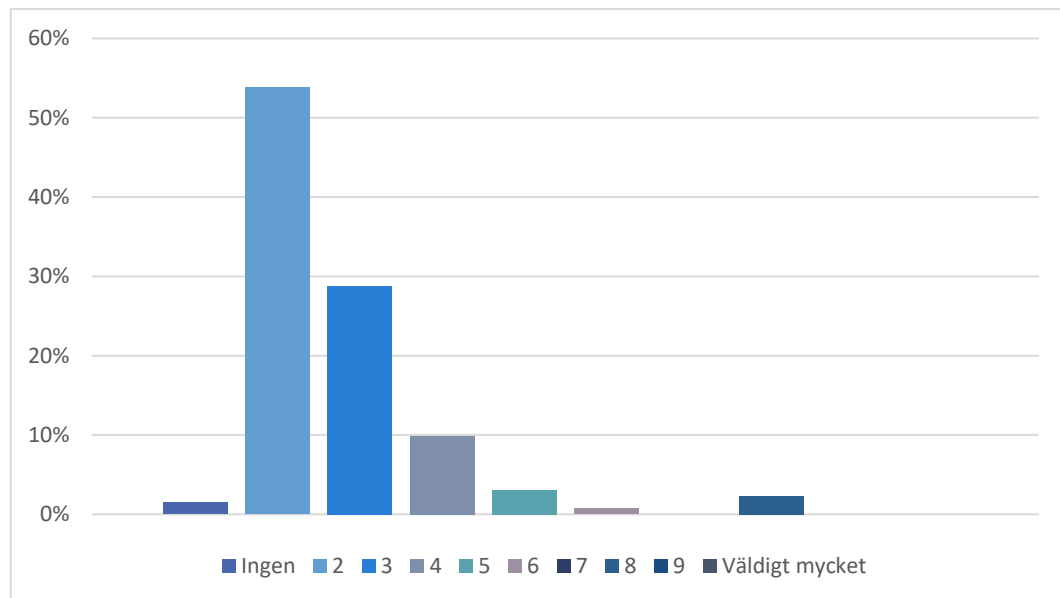
“Känner mig inte fullärd efter 20 år, kunskapsbrist är nog ett vanligt problem som orsakar välfärdsproblem”

“Det är sorgligt att man lär sig det mesta EFTER att man har valt att skaffa ett exotiskt djur och att det inte finns ännu mer lättillgänglig information INNAN.”

“Som ung hade jag jordekorrar, chinchillor, degus mm. Aldrig hade jag trott att det skulle vara så svårt att hitta info om Sveriges tredje vanligaste husdjur, men det fanns så oerhört mycket missuppfattningar och rena felaktigheter när jag började med kaniner. Det är lite bättre nu. Egentligen är ju bytesdjur svårare att ha som sällskapsdjur mtp deras starka instinkter att dölja smärta och svaghet. Det här måste förmedlas så uppfattningen om kaniner som enkla nybörjardjur modifieras. De är helt fantastiska djur, men enkla är de inte!”

4.4 Personalens utbildning

Av 132 svarande hade 121 läst i sin grundutbildning i Sverige. Majoriteten av respondenterna hade tagit examen på 2000-talet och av de 132 personerna var 24,5 % studenter som inte tagit examen än. Frågan “Hur mycket utbildning fick du kring exotiska sällskapsdjur?” visar att majoriteten av respondenterna inte anser att de fått några stora mängder utbildning, se figur 20.

Figur 20. Respondenternas svar på frågan: ”Hur mycket utbildning fick du kring exotiska sällskapsdjur?” De fick skatta sitt svar mellan ”Ingen” och ”Väldigt mycket” på en 10-gradig skala. (n=132).

Respondenterna hade erfarenhet från olika typer av utbildning kring exotiska sällskapsdjur men endast 32 av 132 respondenter angav att de haft någon form av

praktisk övning med exotiska djur. Hela 92,4 % svarade att de inte anser utbildningen vara tillräcklig. På sista frågan fick respondenterna svara med egna ord vad de önskar mer av på grundutbildningen. Majoriteten svarade att de ville se mer av exotiska sällskapsdjur på olika sätt, se figur 23, medan en respondent skrev:

“Nej. Fokus bör fortsatt vara på de vanliga djurslagen. Är man intresserad så går man vidare, det börjar finnas fler och fler som tar emot de exotiska, bättre att de är välutbildade än att vi får ut mängder av veterinärer med vad de tror är kunskap.”

Figur 21. En sammanställning av respondenternas svar på frågan: "Om du kunde lägga till vad som helst i grundutbildningen, oberoende av tid och pengar osv, vad skulle du vilja se att man fokuserar mer på?". Varje svar tilldelades en fras och de fraser som är större på bilden förekom oftare än de små. (n=94).

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Enkätstudien fick in fler svar än väntat med 894 påbörjade enkäter av djurägare och 222 påbörjade enkäter av djurhälsovårdspersonal. Av respondenterna inom djurhälsovårdspersonalen var en stor andel relativt nya inom yrket (0–5 år) och en majoritet arbetar med smådjur och/eller exotiska sällskapsdjur. Här kan det antas att de ”yngre” veterinärerna inom yrket är mer aktiva på digitala forum och att de som har mer erfarenhet sannolikt är äldre och inte lika digitalt aktiva, med några undantag. Eftersom respondenterna arbetar med djurslagen eller stöter på djurägare med exotiska sällskapsdjur i vardagen kan man tänka att de är mer intresserade av att besvara en enkät kring exotiska sällskapsdjur jämfört med de som arbetar med stordjur och kanske inte stöter på exotiska sällskapsdjur lika ofta. Detta gör att studiens resultat inte är representativa för alla veterinärer i Sverige utan snarare speglar åsikter hos en specifik grupp veterinärer.

Spridningen av djurhälsovårdspersonalens enkät på enbart sociala medier gör att det finns en risk att det främst är vänner och bekanta till författaren som har svarat på enkäten. Den begränsade spridningen gör att det är svårt att garantera en representativ bild av den svenska djurhälsovårdspersonalens egentliga åsikter i studiens frågor.

Det stora antalet svarande djurägare kan delvis bero på valet av att sprida enkäten digitalt i specifika forum för exotiska sällskapsdjur och delvis att be kliniker sätta upp QR-koder i väntrum där djurägarna har tid att sitta med en enkät. Det kan också bero på att många djurägare med exotiska sällskapsdjur är mycket engagerade och känner att de saknar vård för sina djur och hoppas på att kunna göra skillnad genom att hjälpa till att svara på en enkät med fokus på deras sällskapsdjur. Det var inte heller oväntat att majoriteten av djurägarna hade kanin (56,1 %) eller gnagare (42,3 %) hemma då dessa är de vanligaste exotiska sällskapsdjuren i Sverige (Agria 2024).

Förväntningen var inte att alla Evidensia-kliniker i Sverige skulle dela enkäten via QR-koden, men förhoppningen var att majoriteten ville hjälpa till. Nackdelen med detta spridningssätt var att det inte gick att avgöra vilka kliniker som skrivit ut enkäten och därmed gick det inte att personligen kontakta dem och påminna dem eller tacka för hjälpen.

Frågan är om det endast är de kunniga och angelägna djurägarna som har svarat eller om studien också nått de som inte är lika kunniga och medvetna om hur vissa hälsoproblem är kopplade till djurägarens kunskap. Till framtida studier kan

enkäter delas ut i till exempel djuraffärer för att nå de som inte uppsöker veterinär för vård av sitt djur.

5.2 Resultatdiskussion

5.2.1 Informationskällor

Djurägarnas källor

En av frågorna till djurägarna var hur de köpt sitt djur och vad de fick för information med djuret vid köpet (figur 8). Över 60 % hade köpt sitt djur av en uppfödare och vilken information djurägaren fick vid köpet varierade. I Sverige har man som yrkesmässig försäljare av djur, krav på vilken information man måste ge en köpare av ett sällskapsdjur. De kraven gäller inte för privatpersoner som säljer eller överlåter ett djur (till exempel privat omplacering). Att informationen djurägarna fick med sina djur varierar kan delvis vara på grund av att säljaren inte är medveten om dessa krav och därmed inte följer dem. Men det kan också bero på att de som inte fått information är de respondenter som inte köpt sitt djur från en yrkesmässig säljare och därmed är kraven inte relevanta.

En stor andel av djurägarna angav att de fick information från internet, 86,6 % svarade alternativet ”välkänd hemsida” och 69,9 % svarade alternativet ”diskussionsforum” (figur 9), vilket stämmer väl med vad Pasmans *et al.* (2017) och Edgar & Mullan (2011) såg i sina studier. Det finns en risk att den information respondenterna hittar på internet är tvivelaktig eller rent av felaktig. Eftersom det är svårt att få tag i information som är tillförlitlig (Grant *et al.* 2017) är det inte förvånansvärt att en majoritet vänder sig till internet för information. Det var även ett flertal respondenter som nämnde svårigheten att få tag i bra och korrekt information för sina djurslag. Det var även svårt att hitta tillförlitlig och vetenskapligt grundad information som underlag till den här studien.

Djurägarna fick ta ställning till hur trovärdig de ansåg informationen vara från olika källor (figur 10). Ett svar som sticker ut är information från djuraffären, 66,6 % av respondenterna anser att den informationen är ”mindre trovärdig” eller ”ej trovärdig”. Vänner och bekanta har också lite fler svar som lutar åt att den informationen är mindre trovärdig. Det är inte ett bra tecken för djuraffärerna att både djurägare och djurhälsovårdspersonalen (figur 13) anser deras information vara opålitlig eller felaktig. Vad är det som gör att deras information uppfattas som felaktig? Uppfyller djuraffärerna inte kraven i SJVFS 2019:15? Eller är kraven inte tillräckliga eller relevanta? En anledning till att djuraffärernas information tolkas som opålitlig skulle kunna vara att det inte finns lättillgänglig information att tillgå, varken för djuraffärerna eller från dem.

Veterinärer/kliniker och vetenskapliga artiklar ligger inte helt oväntat i topp på trovärdighet från djurägarna. Utifrån deras svar på hur de får tag i information så väljer de hellre en mindre pålitlig källa (internet) än en pålitlig sådan (veterinär/klinik och vetenskapliga artiklar). Vad som orsakar denna diskrepans är i nuläget oklar och det finns utrymme att göra ytterligare efterforskning här. Det kan eventuellt vara så att man väljer internet först då det är mer lättillgängligt än att vända sig till en klinik eller läsa en artikel.

Djurhälsovårdpersonalens källor

Djurhälsovårdpersonalen fick svara på om deras arbetsplats förser dem med information och hur de gör för att få tag i information om de stöter på ett exotiskt djurslag. Många angav att det finns information att få via arbetsplatsen (72,9 %) (figur 2), men mer än 80 % av respondenterna svarade att de frågade en kollega och endast 40 % kollar behandlingsriktlinjer och 30 % kollade intranätet (figur 3). Frågan som uppstår är då, vilken kollega frågar de? Är den kollegan utbildad och formellt kunnig inom exotiska sällskapsdjur eller går de på erfarenhet från de fall de själva stött på? Är det som Wills & Holt (2020) beskriver, dvs att kollegan är mer bekväm på grund av mer erfarenhet? Här finns det utrymme för ytterligare efterforskning.

Från figur 3 går det även att utläsa att 63 % av personalen i denna studie svarade att de googlar efter information när de stöter på något nytt djurslag. Google är en bra sökmotor, men frågan är hur källkritiska respondenterna är vid googling och vilka hemsidor de hamnar på vid en googling. Är det för att hitta vetenskapliga artiklar som är peer reviewed så kan ju en googling vara bättre än en kollega eller att slå upp i en utdaterad bok. Som Mayer & Martin (2005) lyfter finns det risk för feltolkningar av litteratur och en googling kan lätt leda till att man tolkar hobbylitteratur som vetenskaplig om man inte kontrollerar källan och vem som utfört/betalt för studien.

5.2.2 Erfarenhet och kunskap

Djurägarnas erfarenhet

Av respondenterna som svarade på djurägarenkäten och frågan om hur länge de haft exotiska sällskapsdjur var det ca 38 % som angett att de haft djur "hela livet". Generellt var det många av respondenterna som har haft djur i många år och endast en åttondel som hade ett exotiskt sällskapsdjur för första gången. Sju åttondelar av djurägarna har vid studiens undersökningsperiod haft exotiska sällskapsdjur tidigare. För att se vad de mer erfarna djurägarna hade för problem när de hade sitt första exotiska sällskapsdjur borde en följdfråga ställts, alternativt borde frågan omformulerats till att fråga vad de såg för svårigheter i början när de köpte

ett exotiskt sällskapsdjur första gången. De som hade erfarenhet hade också kunnat få en följdfråga för att svara på om det är skillnad på första gången och den senaste gången de köpte ett djur. I nuläget går det inte att säga om det är erfarenhet som gör att de

Djurägarnas erfarenhet tillsammans med deras egenskattade kunskap i den här studien strider mot vad tidigare studier (Corrente *et al.* 2017; Azevedo *et al.* 2021) sett och vad djurhälsopersonalen sett för problem i denna studie. Diskrepansen kan bero på att majoriteten av djurägarna som svarat på enkäten har haft exotiska sällskapsdjur tidigare. Det kan också bero på att de är engagerade och faktiskt kunniga och att enkäten inte nått de ”problematiskska” djurägare som personalen sett i ute på klinikerna.

Djurägarnas kunskap

Djurägarna fick i enkäten ett antal påståenden där de fick gradera sin egen kunskap. Majoriteten av djurägarna har angett att deras kunskap är ”stor” eller ”mycket stor” inom områden som kostnader, livslängd, beteende, utfodring, skötsel, miljö och aktivering (figur 5). Men ett område där djurägarna inte känner att de har lika stor kunskap var fortplantning (16,7 % svarade ”liten” och 3 % ”mycket liten”), även lagkrav sticker ut (9,9 % svarade ”liten” och 2,7 % ”mycket liten”) (figur 5). För vissa djurslag finns det inte mycket information att tillgå kring deras fortplantning, det gör att det inte är enkelt för en djurägare att hitta information eller förstå sitt djurs beteende och behov vid fortplantning. Det kan också vara så att det finns ett bristande intresse om man själv inte planerar att avla på sitt djur. Ett problem med att man inte har koll på fortplantningen kan vara oplanerad avel men också okunskap kring reproduktionsorganens sjukdomar.

Lagtext kan vara svår att tolka för någon som inte är van och det kan förklara varför en del inte känner sig bekväma med att tolka den, om man går in på Jordbruksverkets hemsida kan man få en förenklad text kring vad som krävs. Även här kan ett bristande intresse påverka den inhämtade kunskapen hos ägaren. Det är dock viktigt att man har koll på vilka lagar och krav som finns för att ha bästa möjligheter att ge djuret en god välfärd oavsett djurslag. En fundering som uppstår är, hur ser det ut med lagkunskapen hos djurägare av andra djurslag?

Djurägarna fick elva påståenden att ta ställning till som handlade om hur enkelt det är att veta saker kring deras djur. Av fyra frågor som handlar om hälsa har 22,6 % angett ”mycket svårt” eller steget efter, dvs lite lättare än mycket svårt, på frågan ”Det är lätt att få tag i en veterinär till mitt exotiska sällskapsdjur” (figur 6). Detta stämmer överens med studiens hypotes kring vad djurägarna svarat om vad som är problematiskt samt vad djurhälsopersonalen angett är ett problem. Det går dock emot resultatet på frågan ”Det är lätt att veta var jag kan vända mig för

att få hjälp med mitt exotiska sällskapsdjur”. Frågan är om man som respondent har tolkat det som icke-hälsorelaterade frågor och därmed att det är enklare än att få tag i en veterinär. Då enkätstudien inte ställde följdfrågor till dessa påståenden kan inga exakta svar ges på den frågan. På frågan ”Det är lätt att bedöma hälsan på mitt djur” är det många respondenter som lagt sig i mitten mellan ”mycket lätt” och mycket svårt”. Detta resultat ger inte direkt något svar på om djurägare av exotiska sällskapsdjur har svårt att läsa sina djur och se om de behöver vård eller ej. Djurägarna fick även ta ställning till några påståenden kring hur enkelt det är att veta saker kring djurets hållning (figur 7). På dessa påståenden anser majoriteten av respondenterna att det är enkelt att veta hur man utfodrar, hur man hittar lagkrav, hur djurets omgivning ska se ut och hålla rätt temperatur. Kan det vara så, att det är enkelt att veta men svårt att utföra? Eller finns där en viss överskattning i egen kunskap? Grant *et al.* (2017) nämner i sin studie att många djurägare underskattar svårigheten med att tillgodose djurens behov. Flera studier, inklusive denna, pekar på att det är brister i kunskap kring hållning och utfodring som leder till sjukdom hos djuren (Grant *et al.* 2017; Speight 2020; Azevedo *et al.* 2021).

Djurhälsovårdspersonalens bekvämlighet

Djurhälsovårdspersonalen fick ta ställning till några påståenden kring om de är bekväma med att hantera och behandla exotiska sällskapsdjur. De fick även svara på vad som gör dem mer bekväma och vad som gör att de inte känner sig bekväma med vissa djur. En stor andel känner sig bekväma med kaniner och gnagare (figur 18) medan en stor andel inte känner sig lika bekväm med reptiler, fåglar, igelkottar och illrar (figur 19). I kommentarerna kring vad som gör dem bekväma var ”utbildning och erfarenhet” det svar som återkom mest och ”bristande utbildning och erfarenhet” var det som återkom mest i frågan om varför de inte känner sig bekväma med exotiska sällskapsdjur. Detta stämmer väl överens med tidigare studier i andra länder (Sigirci *et al.* 2019; Wills & Holt 2020).

5.2.3 Svårigheter

Djurägarnas perspektiv

Både enkäten riktad till djurägare och enkäten riktad till djurhälsovårdspersonal hade ett par frågor om vad respondenterna sett för svårigheter med exotiska sällskapsdjur. Gemensamt för båda enkäterna var att ett flertal respondenter angav att det finns en brist på kunniga veterinärer för exotiska sällskapsdjur. I Stockholmsområdet finns det flera kliniker som specificerar sig på exotiska sällskapsdjur eller har personal med utbildning och erfarenhet inom exotiska sällskapsdjur, dessa kliniker har i många fall endast öppet under dagtid på vardagar vilket gör att det är svårt att hitta en veterinär på jourtid och på helger. Ett flertal djurägare kommenterade inte bara svårigheten att hitta en veterinär som tar emot ett exotiskt

sällskapsdjur, men också svårigheten med att hitta en veterinär som är villig att ta emot och undersöka djuret, inte bara erbjuda avlivning som enda lösning, exempelvis citatet: *“Att hitta veterinärer som förstår sig på marsvin och inte rekommenderar avlivning direkt vid sjukdomar.”*. Att djurhälsovårdspersonal tar emot djuren och erbjuder endast avlivning kan bero på en önskan från personalen att djuret inte ska lida men de har inte kunskap eller självförtroendet att undersöka och diagnosticera djuret.

Några djurägare nämner problematiken med att hitta bra och relevant information, här verkar det finnas en viss skillnad mellan vilka exotiska djurslag man äger. Vissa nämner också att de exotiska djurslagen har en låg status i samhället vilket stämmer med Goins & Hanlon (2021b) som sett att exotiska sällskapsdjur ses som utbytbara. Respondenterna nämner även att de lagar som finns för exotiska sällskapsdjur inte är uppdaterade och att det leder till att djuraffärer lagligt kan sälja utrusning, burar med mera som inte är lämpliga för djurslagen. Alla djurslag omfattas av djurskyddslagen men vissa av de exotiska sällskapsdjuren ingår i Jordbruksverkets författning L80 medan vissa av djuren istället går under L108 vilket kan ge olika krav för olika djurslag. Om inte säljaren av djuret förmedlar skillnaderna och vilka krav som gäller för det aktuella djuret kan det vara svårt för en djurägare att ta reda på det på egen hand.

Djurhälsovårdspersonalens perspektiv

Djurhälsovårdspersonalen fick svara på ett antal påståenden kring olika problem som kan tänkas uppstå med exotiska sällskapsdjur. Bland annat fick de ta ställning till ett par påståenden om varifrån djurägare fått felaktig information ifrån. Enligt studiens resultat har djurhälsovårdspersonalen sett att djurägare faktiskt fått felaktig information från uppfödare, djuraffärer, vänner/bekanta och internet (figur 11, 12, 13 och 15). Påståendena följdes inte upp med vad respondenten sett för problem eller vad djurägaren fått för information som var felaktig. Det kan vara så att djurägaren fått korrekt information som sedan misstolkats men det kan också vara så att djurägaren fått felaktig information. Här finns det utrymme att göra ytterligare efterforskning av var i ledet det gått snett.

Djurhälsovårdspersonalen fick skatta i hur stor utsträckning de sett att djurägare kommer in för sent för att kunna ge djuret adekvat behandling och i hur stor utsträckning de anser att djurägarna inte insett att djuret är sjukt (figur 16). På båda dessa påståenden har majoriteten skattat sitt svar på ”stor” eller ”mycket stor”. Dessa frågor följdes inte av förklaringar vilket gör att vi inte kan avgöra kontexten kring dessa påståenden. Men den slutsats man kan dra av dessa frågor är att djurhälsovårdspersonalen ser att djurägarna inte har tillräcklig kunskap kring sina djur och när de behöver vård. Det stämmer dock inte helt överens med den egenskattade kunskapen som djurägarna har i den här studien, se figur 5. Det

den här studien inte tar i beaktning är andra aspekter som gör att djurägare inte tar sina djur till veterinären i tid som till exempel dålig ekonomi eller långa avstånd.

5.2.4 Personalens utbildning

Djurhälsovårdspersonalen fick svara på frågan ”hur mycket utbildning fick du kring exotiska sällskapsdjur?” och fick gradera mellan ”Ingen” och ”Väldigt mycket” i en 10-gradig skala (figur 20). Över 80 % av respondenterna angav en tvåa eller trea, dvs mycket nära ”Ingen”. Några enstaka respondenter har angett en åtta, dvs nära väldigt mycket. Frågan är om de som angett att de fått mycket utbildning fick möjlighet att välja till extra utbildning?

92,4 % av respondenterna anser att den utbildning de fått inte är tillräcklig för att hantera exotiska sällskapsdjur. Den här studien efterfrågade inte varför respondenterna anser utbildningen vara otillräcklig, här finns därför utrymme för vidare studier. En fråga som uppstår är vad som skulle behövas för att vända en majoritet till att de känner sig mer bekväma med exotiska sällskapsdjur? Skulle siffrorna vara liknande om enkäten handlade om utbildningen kring hund och katt, eller lantbruksdjur? Enligt den här studiens siffror är lite eller mycket lite utbildning kring exotiska sällskapsdjur uppenbarligen inte tillfredsställande. Här finns utrymme att efterforska vidare vilka studieordningar som fått vilken typ av utbildning och vilka av dem som känner sig bekväma med exotiska sällskapsdjur.

Personalen fick svara på vad de önskar mer av på grundutbildningen, och de flesta önskade mer av exotiska sällskapsdjur. Det varierade mellan fler övningar och hela dagar till hela veckor med enbart fokus på exotiska sällskapsdjur. Många efterfrågade hanteringsövningar eftersom dessa djur inte alltid kan hanteras på samma sätt som hund och katt. En kommentar stack ut, se citatet: *“Nej. Fokus bör fortsatt vara på de vanliga djurslagen. Är man intresserad så går man vidare, det börjar finnas fler och fler som tar emot de exotiska, bättre att de är välutbildade än att vi får ut mängder av veterinärer med vad de tror är kunskap.”*. Det finns absolut en välfärdsrisk pga felbehandling av djurhälsovårdspersonal som tror sig veta hur man behandlar ett exotiskt sällskapsdjur utan formell utbildning. Med tanke på att exotiska sällskapsdjur ökar i samhället och djurägarnas krav och förväntningar på vården ökar bör man nog ändå se över utbildningen. Ett flertal artiklar (Mayer & Martin 2005; Sigirci *et al.* 2019; Wills & Holt 2020; Goins & Hanlon 2021a; b) efterfrågar mer utbildning och även så den svenska djurhälsovårdspersonalen. Ett förslag skulle kunna vara att man lägger till lite mer utbildning kring de exotiska däggdjuren eftersom deras anatomi och fysiologi är närmare de djurslag som redan ingår i grundutbildningen och man utelämnar de lite svårare djurslagen som fåglar och reptiler. Mängden kunnig personal till exotiska sällskapsdjur ökar absolut, men inte i samma takt som djurägarna kräver och förväntar sig adekvat vård för sina exotiska sällskapsdjur.

5.2.5 Etik och samhälle

Att äga ett exotiskt sällskapsdjur utan tillräcklig kunskap om dess behov kan leda till att djuret får en försämrad hälsa och i värsta fall sjukdomar som kräver veterinärvård eller till och med avlivning. En djurägare som inte har den kunskap som krävs kan anses vara ansvarslös, samtidigt som forskning i många fall visar att sällskapsdjur kan hjälpa till en bättre mental hälsa hos djurägaren (Wood *et al.* 2015). Är det verkligen etiskt försvarbart att hålla djur som mår dåligt och till slut behöver avlivas bara för att människan ska må bättre?

Den bristande kunskapen hos djurägaren kan också leda till en samhällspåverkan i form av en ökad belastning på djurvården samt på djurhem och omplaceringsorganisationer. Den bristande hygienkunskapen som Corrente *et al.* (2017) visar har också en samhällspåverkan då Salmonella inte bara är en zoonos utan en väldigt smittsam sjukdom som i sin tur kan påverka folkhälsan och belastningen på sjukvården.

Djurskyddet Sverige publicerade en rapport "Tänk positivt" (2021) där de lyfter värdet av att ha en positiv lista över tillåtna exotiska sällskapsdjur som kan underlätta myndigheters tillsyn samt minska fall av vanvård. En sådan lista kan begränsa antalet exotiska arter som är tillåtna och på så sätt minska risken för felaktig hållning på grund av bristande kunskap hos djurägare. Djurskyddet Sverige menar att en positiv lista med exotiska djur kan minska belastningen på samhällets resurser och samtidigt förbättra djurvälfaerden.

6. Slutsats

Detta examensarbete ämnade att undersöka hur kunskapsläget i Sverige är gällande exotiska sällskapsdjur med hjälp av ett flertal frågeställningar, bland annat var djurägare och djurhälsovårdspersonalen får sin information ifrån. Enkätstudien visade att svenska djurägare till exotiska sällskapsdjur vänder sig till internet för att få information om sina djur samtidigt som de anser information från en veterinär eller vetenskaplig artikel som mer trovärdig. Djurhälsovårdspersonalen använder sig också av internet men vänder sig främst till en kollega när de stöter på ett exotiskt sällskapsdjur de inte hanterat förut.

Djurägarna skattar i den här studien sin egen kunskap inom ett flertal områden som stor eller mycket stor. Samtidigt svarar djurhälsovårdspersonalen att de sett i stor eller mycket stor utsträckning att djurägare brister i sin kunskap kring sina djur och att det leder till behov av vård. Djurägarnas främsta problem med att äga ett exotiskt sällskapsdjur är att det inte finns veterinärer som vill eller kan hantera deras djur och djurhälsovårdspersonalen anger bristande erfarenhet och kunskap som deras största problem.

Sammanfattningsvis visar den här studien att exotiska sällskapsdjur kräver specifik kunskap för att säkerställa deras välfärd, men både djurägare och djurhälsovårdspersonal saknar ofta tillräcklig kunskap om deras behov. Det leder till problem med skötsel och behandling. Djurägare förlitar sig på internet trots att informationens kvalitet varierar, medan veterinärer känner sig osäkra på grund av bristande utbildning och erfarenhet. För att möta dessa utmaningar behövs förbättrad utbildning inom veterinärutbildningar, fortbildning för yrkesverksamma och ökad tillgång till pålitlig information för djurägare. Specialiserad veterinärvård och riktlinjer bör utvecklas för att tillgodose de exotiska djurens unika behov, vilket skulle bidra till bättre djurvälfärd och stärka relationen mellan människor och deras exotiska djur.

Referenser

- Agria (2024). *Vanligaste smådjuren i Sverige*. Agria Djurförsäkring.
<https://www.agria.se/smadjur/artiklar/om-smadjur/vanligaste-smadjuren-i-sverige/>
[2024-09-16]
- Andersson, A. (2021). *Vilket är det vanligaste djuret i Sverige?* Agria Djurförsäkring.
<https://www.agria.se/smadjur/artiklar/om-smadjur/popularaste-sallskapsdjuren-2018/>
[2024-09-16]
- Azevedo, A., Guimarães, L., Ferraz, J., Whiting, M. & Magalhães-Sant'Ana, M. (2021). Pet reptiles-are we meeting their needs? *Animals: an open access journal from MDPI*, 11 (10), 2964. <https://doi.org/10.3390/ani11102964>
- Ballard, B. & Cheek, R. (2016). *Exotic Animal Medicine for the Veterinary Technician*. John Wiley & Sons, Incorporated. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=4615152> [2024-09-16]
- Barten, S.L. (1993). The medical care of iguanas and other common pet lizards. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 23 (6), 1213–1249. [https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(93\)50153-5](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(93)50153-5)
- Boyce, S.W., Zingg, B.M. & Lightfoot, T.L. (2001). Behavior of *Mustela putorius furo* (The domestic ferret). *Veterinary Clinics of North America: Exotic Animal Practice*, 4 (3), 697–712. [https://doi.org/10.1016/S1094-9194\(17\)30032-4](https://doi.org/10.1016/S1094-9194(17)30032-4)
- Bradley, T. (2004). Rabbit care and husbandry. *The Veterinary Clinics of North America. Exotic Animal Practice*, 7 (2), 299–313, vi. <https://doi.org/10.1016/j.cvex.2004.01.001>
- Bredberg, C. & af Klintberg, A. (2024). *Är kaniner sjukare än deras ägare förstätt?* Sveriges lantbruksuniversitet. Djujsjukskötprogrammet.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-20625>
- Bullen, L.E. (2021). Nutrition for pocket pets (ferrets, rabbits, and rodents). *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 51 (3), 583–604. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2021.01.001>
- Chapman, J.A. & Flux, J.E.C. (2008). Introduction to the Lagomorpha. I: Alves, P.C., Ferrand, N., & Hackländer, K. (red.) *Lagomorph Biology: Evolution, Ecology, and Conservation*. Springer. 1–9. https://doi.org/10.1007/978-3-540-72446-9_1
- Corrente, M., Sangiorgio, G., Grandolfo, E., Bodnar, L., Catella, C., Trotta, A., Martella, V. & Buonavoglia, D. (2017). Risk for zoonotic Salmonella transmission from pet reptiles: A survey on knowledge, attitudes and practices of reptile-owners related to reptile husbandry. *Preventive Veterinary Medicine*, 146, 73–78. <https://doi.org/10.1016/j.prevetmed.2017.07.014>
- Djurskyddet Sverige (2021). *Ang införandet av en positiv lista*.
<https://www.djurskyddet.se/remissvar/ang-inforandet-av-en-positiv-lista/> [2025-02-06]

- Edgar, J.L. & Mullan, S.M. (2011). Knowledge and attitudes of 52 UK pet rabbit owners at the point of sale. *Veterinary Record*, 168 (13), 353–353.
<https://doi.org/10.1136/vr.c6191>
- Elkhoraibi, C., Blatchford, R.A., Pitesky, M.E. & Mench, J.A. (2014). Backyard chickens in the United States: a survey of flock owners. *Poultry Science*, 93 (11), 2920–2931. <https://doi.org/10.3382/ps.2014-04154>
- Evidensia (2023). *Skötsel av marsvin*. <https://evidensia.se/djurvardguiden/skotsel-av-marsvin/> [2024-11-07]
- Exotic Nutrition (2023). *Basic Hedgehog Care*.
<https://web.archive.org/web/20230301025237/https://www.exoticnutrition.com/basic-hedgehog-information.aspx> [2024-12-09]
- Goins, M. & Hanlon, A.J. (2021a). Exotic pets in Ireland: 1. Prevalence of ownership and access to veterinary services. *Irish Veterinary Journal*, 74 (1), 14.
<https://doi.org/10.1186/s13620-021-00190-6>
- Goins, M. & Hanlon, A.J. (2021b). Exotic pets in Ireland: 2. Provision of veterinary services and perspectives of veterinary professionals’ on responsible ownership. *Irish Veterinary Journal*, 74 (1), 13. <https://doi.org/10.1186/s13620-021-00191-5>
- Grant, R.A., Montrose, V.T. & Wills, A.P. (2017). ExNOTic: Should we be keeping exotic pets? *Animals: an open access journal from MDPI*, 7 (6), 47.
<https://doi.org/10.3390/ani7060047>
- Harris, L.M. (2015). Ferret wellness management and environmental enrichment. *The Veterinary Clinics of North America. Exotic Animal Practice*, 18 (2), 233–244.
<https://doi.org/10.1016/j.cvex.2015.01.007>
- IOC (2024). *IOC World Bird List – Version 14.2*. <https://www.worldbirdnames.org/new/> [2024-12-03]
- ITIS (2022). *ITIS - Report: Reptilia*.
https://www.itis.gov/servlet/SingleRpt/SingleRpt?search_topic=TSN&anchorLocation=SubordinateTaxa&credibilitySort=TWG%20standards%20met&rankName=Species&search_value=173747&print_version=SCR&source=from_print#SubordinateTaxa [2024-12-03]
- Jacobson, E.R. (1993). Exotic pet medicine I. Snakes. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice*, 23 (6), 1179–1212.
[https://doi.org/10.1016/s0195-5616\(93\)50152-3](https://doi.org/10.1016/s0195-5616(93)50152-3)
- Jordbruksverket (2023a). *Gnagare som sällskapsdjur*. [text].
<https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/gnagare> [2024-09-16]
- Jordbruksverket (2023b). *Kaniner som sällskapsdjur*. [text].
<https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/kaniner> [2024-09-16]
- Jordbruksverket (2023c). *Ovanliga sällskapsdjur*. [text].
<https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/ovanliga-sallskapsdjur> [2024-09-16]

- Jordbruksverket (2024a). *Reptiler och groddjur*. [text].
<https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/reptiler-och-groddjur>
 [2024-09-16]
- Jordbruksverket (2024b). *Sällskapsfåglar*. [text]. <https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/sallskapsfaglar> [2024-09-16]
- King, C.M. & Kummer, H. (2006). Weasels, Mink, and Polecats. I: *The Encyclopedia of Mammals*. Oxford University Press.
<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199206087.001.0001/acref-9780199206087-e-154> [2024-12-04]
- Kubiak, M. (2020). *Handbook of Exotic Pet Medicine*. John Wiley & Sons, Incorporated.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=6318883>
 [2024-11-06]
- Le, K. & Sheen, J. (2021). Managing the health of captive herds of exotic companion mammals. *The Veterinary Clinics of North America. Exotic Animal Practice*, 24 (3), 547–566. <https://doi.org/10.1016/j.cvex.2021.05.006>
- Mautino, M. & Douglas Page, C. (1993). Biology and medicine of turtles and tortoises. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 23 (6), 1251–1270.
[https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(93\)50154-7](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(93)50154-7)
- Mayer, J. & Martin, J. (2005). Barriers to exotic animal medicine. *Veterinary Clinics of North America: Exotic Animal Practice*, 8 (3), 487–496.
<https://doi.org/10.1016/j.cvex.2005.04.004>
- Mälaren Smådjursklinik (u.å.). *Exotiska djur*. <https://www.malarensmadjur.se/exotiska-djur/> [2024-09-16]
- Nemeth, N.M., Gonzalez-Astudillo, V., Oesterle, P.T. & Howerth, E.W. (2016). A 5-year retrospective review of avian diseases diagnosed at the Department of Pathology, University of Georgia. *Journal of Comparative Pathology*, 155 (2), 105–120.
<https://doi.org/10.1016/j.jcpa.2016.05.006>
- Pasmans, F., Bogaerts, S., Braeckman, J., Cunningham, A.A., Hellebuyck, T., Griffiths, R.A., Sparreboom, M., Schmidt, B.R. & Martel, A. (2017). Future of keeping pet reptiles and amphibians: towards integrating animal welfare, human health and environmental sustainability. *The Veterinary Record*, 181 (17), 450.
<https://doi.org/10.1136/vr.104296>
- Rondinini, C. (2006). Hedgehogs and Moonrats. I: *The Encyclopedia of Mammals*. Oxford University Press.
<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199206087.001.0001/acref-9780199206087-e-65> [2024-12-03]
- Schuppli, C.A., Fraser, D. & Bacon, H.J. (2014). Welfare of non-traditional pets. *Revue Scientifique et Technique (International Office of Epizootics)*, 33 (1), 221–231.
<https://doi.org/10.20506/rst.33.1.2287>
- SFS 2018:1192. *Djurskyddslag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-20181192_sfs-2018-1192/ [2024-12-09]

- SJVFS 2019:15. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby*. Saknr L 80.
- SJVFS 2019:29. *Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker m.m.* Saknr L108.
- Sigirci, B.D., Ikiz, S., Celik, B., Ak, S., & Department of Microbiology, Istanbul University-Cerrahpasa, Faculty of Veterinary Medicine, Istanbul, Turkey (2019). A survey study on self-evaluations of small pet practitioners about exotic pets in Istanbul in 2016. *Acta Veterinaria Eurasia*, 45 (1).
<https://doi.org/10.26650/actavet.2019.433657>
- Singleton, G., Dickman, C.R. & Stoddart, D.M. (2006). Rodents. I: *The Encyclopedia of Mammals*. Oxford University Press.
<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199206087.001.0001/acref-9780199206087-e-125> [2024-12-03]
- Speight, C. (2020). Healthy rabbits and communicating with owners. *The Veterinary Nurse*, 11 (5), 223–227. <https://doi.org/10.12968/vetn.2020.11.5.223>
- Sundström, C. (2023). *Välfärdsproblem hos mindre och exotiska sällskapsdjur på svenska veterinärkliniker*. Sveriges lantbruksuniversitet. Etologi och djurskyddsprogrammet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-19128>
- Tornvall, M. (2021a). *Fåglar*. Mälaren Smådjursklinik.
<https://www.malarensmadjur.se/exotiska-djur/faglar/> [2024-12-09]
- Tornvall, M. (2021b). *Reptiler*. Mälaren Smådjursklinik.
<https://www.malarensmadjur.se/exotiska-djur/reptiler/> [2024-12-10]
- Tornvall, M. (2021c). *Skötsel av iller*. Mälaren Smådjursklinik.
<https://www.malarensmadjur.se/exotiska-djur/gnagare/iller/> [2024-12-04]
- Tornvall, M. (2021d). *Skötsel av kanin*. Mälaren Smådjursklinik.
<https://www.malarensmadjur.se/exotiska-djur/kanin/skotsel/> [2024-12-10]
- Tornvall, M. (2021e). *Skötsel av papegoja*. Mälaren Smådjursklinik.
<https://www.malarensmadjur.se/exotiska-djur/faglar/papegoja/> [2024-12-09]
- Varga, M. (2014). Chapter 1 - Rabbit Basic Science. I: Varga, M. (red.) *Textbook of Rabbit Medicine*. Second edition, Butterworth-Heinemann. 3–108.
<https://doi.org/10.1016/B978-0-7020-4979-8.00001-7>
- Wikipedia (2024a). *Domesticated hedgehog*.
https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Domesticated_hedgehog&oldid=1256413079 [2024-12-09]
- Wikipedia (2024b). *Gnagare*.
<https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Gnagare&oldid=55259889> [2024-11-07]
- Wills, A. & Holt, S. (2020). Confidence of veterinary surgeons in the United Kingdom in treating and diagnosing exotic pet species. *The Veterinary Record*, 186 (18), e20.
<https://doi.org/10.1136/vr.105664>

Wood, L., Martin, K., Christian, H., Nathan, A., Lauritsen, C., Houghton, S., Kawachi, I. & McCune, S. (2015). The pet factor - Companion animals as a conduit for getting to know people, friendship formation and social support. *PLoS ONE*, 10 (4), e0122085. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0122085>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka hur svenska djurägare och personalen inom djurvården får sin kunskap om sina djur och om det finns luckor i kunskapen. Studien bygger på två enkäter – en riktad till djurägare och en till djurhälsovårdspersonal – som distribuerades via sociala medier och djurkliniker. Resultaten visar att många djurägare förlitar sig på internet för att få information om sina djur, men kvaliteten på denna information är ofta tveksam. Veterinärer och vetenskapliga artiklar anses vara de mest pålitliga källorna, men dessa används mer sällan på grund av deras begränsade tillgänglighet. Det framkom också att djurägarna ofta saknar kunskap om viktiga områden som djurens fortplantning, hälsa och lagkrav. Samtidigt upplever djurhälsovårdspersonal svårigheter med att behandla exotiska djur, särskilt reptiler och fåglar, på grund av bristande utbildning och erfarenhet.

Många veterinärer känner sig osäkra och obekväma med att hantera exotiska djur, vilket kan leda till att vården begränsas till avlivning istället för diagnos och behandling. Djurägare uttrycker frustration över bristen på kunniga veterinärer och akutvård för exotiska djur, vilket skapar osäkerhet och stress i akuta situationer. Ett stort problem är också att exotiska djur ofta har en låg status i samhället, vilket påverkar hur de bemöts inom vården och av allmänheten.

För att möta dessa utmaningar krävs flera insatser. Utbildningen inom veterinärmedicin behöver stärkas med ett större fokus på exotiska djur, och fortbildning för yrkesverksamma bör bli mer tillgänglig. Arbetsplatser behöver också förse personalen med bättre riktlinjer och resurser för att hantera exotiska djurslag. För djurägare behövs förbättrad tillgång till tillförlitlig information och en ökad medvetenhet om ansvaret att möta djurens specifika behov.

Denna studie understryker att kunskapsluckor och brist på expertis utgör stora utmaningar för exotiska sällskapsdjurens välfärd. Genom att förbättra utbildning, vård och information kan vi möta det växande intresset för dessa djur och säkerställa att deras behov tillgodoses på ett hållbart och etiskt sätt.

Bilaga 1 Personalenkät

Enkätinformation Personal och/eller studenter

Hej,

Mitt namn är Hanna Fallström och jag studerar sista året på Veterinärprogrammet vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala. Den här hösten ska jag skriva mitt examensarbete och jag har valt att lägga fokus på de djur som klassas som exotiska sällskapsdjur. I denna enkätstudie definieras exotiska sällskapsdjur som reptiler, spindeldjur, fåglar, gnagare, kaniner, illrar, igelkottar och ev. andra djurslag som normalt inte finns i Sverige.

Enkäten vänder sig till dig som jobbar eller har jobbat som djurhälsovårdspersonal i Sverige samt studenter på SLU.

Enkäten är helt anonym och det ställs inga frågor om känsliga uppgifter. Beräknad svarstid är ca 10 minuter och du kan när som helst avsluta enkätundersökningen.

Enkäten kommer att vara öppen fram till 2024-10-27.

Om du har frågor om mitt examensarbete eller enkäten kan du kontakta mig eller en av mina handledare på SLU, Anna Lundberg och Maria Andersson.

Hanna Fallström: Hafm0001@stud.slu.se

Anna Lundberg: Anna.Lundberg@slu.se

Maria Andersson: Maria.Andersson@slu.se

Tack för att du tar dig tid att svara på mina frågor.

Med vänliga hälsningar,

Hanna Fallström

Veterinärstudent på SLU

GDPR

När du medverkar i den här enkäten innebär det att SLU behandlar dina personuppgifter. Att ge SLU ditt samtycke är helt frivilligt, men utan behandlingen av dina personuppgifter kan du inte delta i forskningen.

Denna text syftar till att ge dig information som behövs för att du ska kunna ta ställning till om du vill ge ditt samtycke till att SLU hanterar dina personuppgifter eller inte. Ytterligare information och detaljer finns att läsa SLU:s hemsida: <https://www.slu.se/om-slu/kontakta-slu/personuppgifter/>

Du har alltid rätt att ta tillbaka ditt samtycke utan att behöva ge några skäl för detta.

SLU är ansvarig för behandlingen av dina personuppgifter, och du når SLU:s dataskyddsombud på dataskydd@slu.se eller via 018-67 20 90.

Jag samtycker till att mina svar används i forskning samt att SLU behandlar personuppgifter om mig

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Titel

Vad är din titel?

(Om du är student som jobbar/har jobbat med djursjukvård ska du välja den titel du har/hade.)

- ☐ Legitimerad veterinär
- ☐ TF veterinär
- ☐ Legitimerad DSS
- ☐ TF DSS
- ☐ Djurvårdare nivå 3
- ☐ Djurvårdare nivå 2
- ☐ Djurvårdare
- ☐ Legitimerad sjukgymnast
- ☐ Legitimerad tandläkare
- ☐ Receptionist
- ☐ BMA
- ☐ Veterinärstudent
- ☐ DSS-student
- ☐ Annat
- ☐ Vill ej svara

Om dig

Lite kort om dig som svarar

Vad har du för ytterligare utbildning inom djurhälsovård utöver din grundutbildning?

(Frågan avser alla djurslag. T.ex. kurser, specialiseringar osv. Om du inte har någon ytterligare utbildning kan du lämna frågan blank)

Har du gått någon extra utbildning specifikt för exotiska sällskapsdjur?

(Om ja, ange vilken/vilka. Om nej, lämna frågan blank)

I vilket län jobbar du?

- ☐ Blekinge län
- ☐ Dalarnas län
- ☐ Gotlands län
- ☐ Gävleborgs län
- ☐ Hallands län
- ☐ Jämtlands län
- ☐ Jönköpings län
- ☐ Kalmar län
- ☐ Kronobergs län
- ☐ Norrbottens län
- ☐ Skåne län
- ☐ Stockholms län
- ☐ Södermanlands län
- ☐ Uppsala län
- ☐ Värmlands län
- ☐ Västerbottens län
- ☐ Västernorrlands län
- ☐ Västmanlands län
- ☐ Västra Götalands län
- ☐ Örebro län
- ☐ Östergötlands län
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Utomlands

Var jobbar du?

- ☐ Stor kommun (>100 000 invånare)
- ☐ Mellanstor kommun (50 000 - 100 000 invånare)

- Liten kommun (<50 000 invånare)
- Landsbygdskommun (<15 000 invånare)
- Vill ej svara

Har du/har du haft exotiska sällskapsdjur hemma?

(Med exotiska sällskapsdjur menas reptiler, spindeldjur, fåglar, gnagare, kaniner, illrar, igelkottar eller andra djur som normalt sett inte finns i Sverige)

- Ja
- Nej
- Vill ej svara

Erfarenhet

Några frågor kring ditt arbete och din erfarenhet inom djursjukvård

Hur mycket erfarenhet har du som djurhälsovårdspersonal?

(Frågan avser alla typer av djur)

- ☐ Helt ny
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10
- ☐ 11
- ☐ 12
- ☐ 13
- ☐ 14
- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ 19
- ☐ 20
- ☐ 21
- ☐ 22
- ☐ 23
- ☐ 24
- ☐ 25
- ☐ 26
- ☐ 27
- ☐ 28
- ☐ 29
- ☐ 30
- ☐ Över 30 års erfarenhet

Hur skulle du beskriva din arbetsplats?

- ☐ Specialistdjursjukhus
- ☐ Djursjukhus
- ☐ Större klinik - kedja

- ☐ Större klinik - privatägd
- ☐ Mindre klinik - kedja
- ☐ Mindre klinik - privatägd
- ☐ Klinik - DV
- ☐ Ambulerande verksamhet - DV
- ☐ Ambulerande verksamhet - privatägd
- ☐ Rådgivning online
- ☐ Kontorsarbete
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Annat, vad? _____

Vilka djurslag jobbar du med just nu?

(Oavsett vilken klinik du jobbar på)

- ☐ Allt
- ☐ Alla stordjur
- ☐ Enbart idisslare
- ☐ Enbart häst
- ☐ Smådjur
- ☐ Exotics
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Annat, vad? _____

Hur stort intresse har du för exotiska sällskapsdjur?

- ☐ Inget
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket stort

Hur stor erfarenhet har du av att behandla exotiska sällskapsdjur?

- ☐ Ingen
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7

- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket stor

Vilket/vilka av följande djurslag har du stött på i ditt arbetsliv som djurhälsovårdspersonal?

(Till exempel undersökt, provtagit, medicinerat, rådgivit ägare eller liknande)

- ☐ Reptiler
- ☐ Spindeldjur
- ☐ Fåglar
- ☐ Gnagare
- ☐ Kaniner
- ☐ Illrar
- ☐ Igelkottar
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Inget
- ☐ Annat, vilket? _____

Har din arbetsplats information om exotiska sällskapsdjur tillgängligt för dig som anställd?

(Till exempel behandlingsriktlinjer, sökbart intranät osv.)

- ☐ Ja
- ☐ Ja, men den är enligt mig inte korrekt
- ☐ Ja, men det saknas mycket
- ☐ Nej
- ☐ Nej, men vi ska få
- ☐ Nej, men jag har en kollega jag kan fråga
- ☐ Vet inte
- ☐ Vill ej svara

Hur brukar du göra, eller hur skulle du göra, för att hitta information om du har en exotisk patient du inte stött på förut? (Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Googla
- ☐ Slå upp i böcker
- ☐ Kolla intranät
- ☐ Läser behandlingsriktlinjer
- ☐ Kolla i Vetlexicon
- ☐ Kolla VIN
- ☐ Läser vetenskapliga artiklar
- ☐ Fråga kollega
- ☐ Ringa annan klinik
- ☐ Kolla gamla anteckningar

- Annat, vad? _____

Om du anser att det saknas information, vad är det du saknar?

Bekvämlighet

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Reptiler?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐
Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐
Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐
Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinera (administration av medicinen)	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgiva ägaren (Om hushållning, utfodring osv)	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Spindeldjur?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐

Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐
Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐
Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinera (administration av medicinen)	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgiva ägaren (Om hushållning, utfodring osv)	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Fåglar?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐
Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐
Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐

Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinera (administration av medicinen)	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgiva ägaren (Om hushållning, utfodring osv)	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Gnagare?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐
Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐
Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐
Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinera (administration av medicinen)	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgiva ägaren (Om hushållning, utfodring osv)	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Kaniner?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐
Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐
Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐
Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinera (administration av medicinen)	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgiva ägaren (Om hushållning, utfodring osv)	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Illrar?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐
Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐

Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐
Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinera (administration av medicinen)	☐	☐	☐	☐	☐
Rådgiva ägaren (Om hushållning, utfodring osv)	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning känner du dig bekväm med att göra följande saker på Igelkottar?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Undersöka (Veta hur man gör och vad man kan kliniskt undersöka på djurslaget)	☐	☐	☐	☐	☐
Hantera (hålla, lyfta, röntga osv)	☐	☐	☐	☐	☐
Provta (Blodprover, cytologi etc)	☐	☐	☐	☐	☐
Diagnosticera (om du ej ställer diagnoser, välj då "Vill ej svara" på denna fråga)	☐	☐	☐	☐	☐
Ordinera (dosering och behandlingstid)	☐	☐	☐	☐	☐

Medicinera	☐	☐	☐	☐	☐
<i>(administration av medicinen)</i>					
Rådgiva ägaren	☐	☐	☐	☐	☐
<i>(Om hushållning, utfodring osv)</i>					

Vad är det som gör att du inte känner dig bekväm?

(Detta är en följdfråga på ovanstående frågor kring undersökning, hantering, provtagning, diagnosticering, medicinering och rådgivning på de olika exotiska djurslagen)

Vad är det som gör att du känner dig bekväm?

(Detta är en följdfråga på ovanstående frågor kring undersökning, hantering, provtagning, diagnosticering, medicinering och rådgivning på de olika exotiska djurslagen)

Problem

Följande frågor berör problematik och svårigheter med exotiska sällskapsdjur

I hur stor utsträckning har du noterat följande problem med exotiska sällskapsdjur?

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vet inte	Vill ej svara
Djurägare har fått felaktig information av uppfödare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har hittat tvivelaktig information på någon hemsida/diskussionsforum	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har fått felaktig information från djuraffären	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har fått felaktig information från annan klinik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har fått felaktig information från kollega på egen arbetsplats	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har fått felaktig information av vän/bekant	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djuret fått felaktig behandling av annan klinik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djuret fått felaktig behandling av kollega på egen arbetsplats	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djuret har fått felaktig dosering på medicin av annan klinik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djuret har fått felaktig dosering på medicin av kollega på egen arbetsplats	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare sökt hjälp för djuret men inte fått behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har inte insett att djuret är sjukt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurägare har inte tagit djuret till veterinären i tid för att ge adekvat behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Djuret har ej undersökts ordentligt av annan klinik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djuret har ej undersökts ordentligt av kollega på egen arbetsplats	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Något annat problem du noterat som inte finns med i föregående fråga?

I hur stor utsträckning anser du att djurägarna har tillräcklig kunskap inom följande områden för sina exotiska sällskapsdjur?

	Mycket stor	Stor	Liten	Mycket liten	Vill ej svara	Vet inte
Generella kostnader för djuret	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Livslängd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fortplantning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beteende	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lagkrav	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utfodring	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Levnadsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Daglig vård/skötsel/hantering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialisering	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Utbildning

Följande frågor avser din grundutbildning

Har du läst din grundutbildning i Sverige?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

När tog du examen?

- ☐ 1940-talet
- ☐ 1950-talet
- ☐ 1960-talet
- ☐ 1970-talet
- ☐ 1980-talet
- ☐ 1990-talet
- ☐ 2000-talet
- ☐ 2010-talet
- ☐ 2020-talet
- ☐ Studerar fortfarande
- ☐ Vill ej svara

Hur mycket utbildning fick du kring exotiska sällskapsdjur?

- ☐ Ingen
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Våldigt mycket

Vad fick du för typ av utbildning kring exotiska sällskapsdjur?

(Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Föreläsning
- ☐ Inspelad föreläsning
- ☐ Praktisk övning
- ☐ Inspelad video på praktiskt moment
- ☐ Inläsningsmaterial (tex kompendie, artiklar osv)
- ☐ Minns inte/osäker
- ☐ Ingen

- ☐ Vill ej svara
- ☐ Annan, vad? _____

I hur stor utsträckning är du nöjd med kvaliteten på den utbildning du fick/kommer få kring exotiska sällskapsdjur på din grundutbildning?

- ☐ Inte nöjd
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Supernöjd

Om du inte är nöjd, vad är anledningen till det?

Anser du att din grundutbildning var tillräcklig för att hantera exotiska sällskapsdjur?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vill ej svara

Om du kunde lägga till vad som helst i grundutbildningen, oberoende av tid och pengar osv, vad skulle du vilja se att man fokuserar mer på?

Slut 1

Tack för visat intresse!

Tyvärr uppfyller du inte kriterierna för den här enkäten.

Dela den gärna med vänner och bekanta!

Slut 2

Stort tack för din tid!

Dela gärna enkäten med kollegor och kursare!

Är du dessutom djurägare av exotiska sällskapsdjur får du gärna fylla i min enkät som riktar sig till ägare: (länk till Djurägarenkät)

Bilaga 2 Djurägarenkät

Enkätinformation djurägare

Hej,

Mitt namn är Hanna Fallström och jag studerar sista året på Veterinärprogrammet vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala. Den här hösten ska jag skriva mitt examensarbete och har valt att lägga fokus på de djur som klassas som exotiska sällskapsdjur. I denna enkätstudie definieras exotiska sällskapsdjur som reptiler, spindeldjur, fåglar, gnagare, kaniner och ev andra djurslag som normalt inte finns i Sverige (till exempel Afrikansk pygméigekott).

Enkäten riktar sig till dig som har eller har haft ett exotiskt sällskapsdjur. Den riktar sig till dig som har huvudansvaret för de exotiska sällskapsdjuren hemma, om djuret tillhör en person under 15 önskar jag att föräldrarna svarar på enkäten. Enkäten är helt anonym och kommer inte be om några känsliga uppgifter.

Beräknad svarstid är ca 10 minuter och du kan när som helst avsluta enkätundersökningen. Enkäten kommer att vara öppen fram till 2024-10-27.

Om du har frågor om mitt examensarbete eller enkäten kan du kontakta mig eller en av mina handledare på SLU, Anna Lundberg och Maria Andersson.

Hanna Fallström: Hafm0001@stud.slu.se

Anna Lundberg: Anna.Lundberg@slu.se

Maria Andersson: Maria.Andersson@slu.se

Tack för att du tar dig tid att svara på mina frågor.

Med vänliga hälsningar,

Hanna Fallström

Veterinärstudent på SLU

GDPR

När du medverkar i den här enkäten innebär det att SLU behandlar dina personuppgifter. Att ge SLU ditt samtycke är helt frivilligt, men utan behandlingen av dina personuppgifter kan du inte delta i forskningen.

Denna text syftar till att ge dig information som behövs för att du ska kunna ta ställning till om du vill ge ditt samtycke till att SLU hanterar dina personuppgifter eller inte. Ytterligare information och detaljer finns att läsa SLU:s hemsida:
<https://www.slu.se/om-slu/kontakta-slu/personuppgifter/>

Du har alltid rätt att ta tillbaka ditt samtycke utan att behöva ge några skäl för detta.

SLU är ansvarig för behandlingen av dina personuppgifter, och du når SLU:s dataskyddsombud på dataskydd@slu.se eller via 018-67 20 90.

Jag samtycker till att mina svar används i forskning samt att SLU behandlar personuppgifter om mig

- ☐ JA
- ☐ NEJ

Om dig

Lite kort om dig som svarande

Hur gammal är du?

- ☐ 0-14 år
- ☐ 15-20 år
- ☐ 21-30 år
- ☐ 31-40 år
- ☐ 41-50 år
- ☐ 51-60 år
- ☐ 61-70 år
- ☐ 71-80 år
- ☐ 81-90 år
- ☐ +90 år
- ☐ Vill ej svara

I vilket län bor du?

- ☐ Blekinge län
- ☐ Dalarnas län
- ☐ Gotlands län
- ☐ Gävleborgs län
- ☐ Hallands län
- ☐ Jämtlands län
- ☐ Jönköpings län
- ☐ Kalmar län
- ☐ Kronobergs län
- ☐ Norrbottens län
- ☐ Skåne län
- ☐ Stockholms län
- ☐ Södermanlands län
- ☐ Uppsala län
- ☐ Värmlands län
- ☐ Västerbottens län
- ☐ Västernorrlands län
- ☐ Västmanlands län
- ☐ Västra Götalands län
- ☐ Örebro län
- ☐ Östergötlands län
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Utomlands

Var bor du?

- ☐ Stor kommun (>100 000 invånare)
- ☐ Mellanstor kommun (50 000 - 100 000 invånare)
- ☐ Liten kommun (<50 000 invånare)
- ☐ Landsbygds kommun (<15 000 invånare)
- ☐ Vill ej svara

Hur bor du?

(Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Ensam
- ☐ Med partner
- ☐ Med vän/vänner
- ☐ Familj med barn under 13år
- ☐ Familj med tonåring/ar
- ☐ Familj med vuxna barn
- ☐ Har/är inneboende
- ☐ Vill ej svara

Jobbar du med djursjukvård?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Jag har jobbat med djursjukvård
- ☐ Jag studerar för att börja jobba med djursjukvård
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Annat, vad? _____

Tidigare erfarenhet

Med exotiska sällskapsdjur menas reptiler, spindeldjur, fåglar, gnagare och kaniner eller andra djur som inte finns normalt i Sverige.

Vad har du för sällskapsdjur?

(Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Reptil/reptiler
- ☐ Spindeldjur
- ☐ Fågel/fåglar
- ☐ Gnagare
- ☐ Kanin/kaniner
- ☐ Hund/hundar
- ☐ Katt/katter
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Inget
- ☐ Annat, vilket? _____

Hur många sällskapsdjur totalt har du hemma?

- ☐ 0 st
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10
- ☐ 11
- ☐ 12
- ☐ 13
- ☐ 14
- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ 19
- ☐ 20
- ☐ 21
- ☐ 22

- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43
- 44
- 45
- 46
- 47
- 48
- 49
- 50
- 51
- 52
- 53
- 54
- 55
- 56
- 57
- 58
- 59
- 60
- 61
- 62
- 63

- ☐ 64
- ☐ 65
- ☐ 66
- ☐ 67
- ☐ 68
- ☐ 69
- ☐ 70
- ☐ 71
- ☐ 72
- ☐ 73
- ☐ 74
- ☐ 75
- ☐ 76
- ☐ 77
- ☐ 78
- ☐ 79
- ☐ 80
- ☐ 81
- ☐ 82
- ☐ 83
- ☐ 84
- ☐ 85
- ☐ 86
- ☐ 87
- ☐ 88
- ☐ 89
- ☐ 90
- ☐ 91
- ☐ 92
- ☐ 93
- ☐ 94
- ☐ 95
- ☐ 96
- ☐ 97
- ☐ 98
- ☐ 99
- ☐ +100

Hur länge har du haft sällskapsdjur hemma?

- ☐ Under ett år
- ☐ 1
- ☐ 2

- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43

- 44
- 45
- 46
- 47
- 48
- 49
- 50
- 51
- 52
- 53
- 54
- 55
- 56
- 57
- 58
- 59
- 60
- 61
- 62
- 63
- 64
- 65
- 66
- 67
- 68
- 69
- 70
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78
- 79
- 80
- 81
- 82
- 83
- 84

- ☐ 85
- ☐ 86
- ☐ 87
- ☐ 88
- ☐ 89
- ☐ 90
- ☐ 91
- ☐ 92
- ☐ 93
- ☐ 94
- ☐ 95
- ☐ 96
- ☐ 97
- ☐ 98
- ☐ 99
- ☐ Hela livet

Om du har ett exotiskt sällskapsdjur, är det första gången du har ett sådant?

- ☐ Ja
- ☐ Nja, första gången i vuxen ålder
- ☐ Nej
- ☐ Osäker
- ☐ Jag har inget exotiskt sällskapsdjur
- ☐ Vill ej svara

Är du ansvarig för sällskapsdjuren i hushållet? *(Med ansvar menas utfodring, daglig tillsyn, levnadsmiljö och vård)*

Ja, ensamt ansvar

Ja, delat ansvar

Nej

Vill ej svara

Om du har delat ansvar med någon, vilka av följande ansvarsområden har du ansvar för? Har du svarat ensamt ansvar på föregående fråga kan du hoppa över denna fråga.

(Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Utfodring
- ☐ Inköp av foder
- ☐ Inköp av tuggmaterial/pinnar, andra typer av snacks
- ☐ Daglig tillsyn
- ☐ Inköp av strömmaterial
- ☐ Inköp av burinredning

- Socialisering
- Kontroll av djurets hälsa
- Hantering av andra utgifter
- Veterinärbesök
- Annat, vad? _____

Hur mycket erfarenhet har du av reptiler?

- Ingen erfarenhet
- 2
- 3
- 4
- Våldigt mycket erfarenhet

Hur mycket erfarenhet har du av spindeldjur?

- Ingen erfarenhet
- 2
- 3
- 4
- Våldigt mycket erfarenhet

Hur mycket erfarenhet har du av fåglar?

- Ingen erfarenhet
- 2
- 3
- 4
- Våldigt mycket erfarenhet

Hur mycket erfarenhet har du av gnagare?

- Ingen erfarenhet
- 2
- 3
- 4
- Våldigt mycket erfarenhet

Hur mycket erfarenhet har du av kaniner?

- Ingen erfarenhet
- 2
- 3
- 4
- Våldigt mycket erfarenhet

Hur mycket erfarenhet har du av övriga exotiska sällskapsdjur?

- Ingen erfarenhet

- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ Väldigt mycket erfarenhet

Hur mycket erfarenhet har du med andra/övriga djurslag?

(T.ex. hund, katt, häst o.s.v.)

- ☐ Ingen erfarenhet
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ Väldigt mycket erfarenhet

Inköp

Kort om hur du skaffade ditt sällskapsdjur

Hur skaffade du ditt exotiska sällskapsdjur?

(Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Djuraffär
- ☐ Från uppfödare av djurslaget
- ☐ På försäljningssida (tex Blocket)
- ☐ Art/rasklubbshemsida (tex SKK)
- ☐ Via kontakt på sociala medier (tex facebookgrupp)
- ☐ Omplaceringsorganisation
- ☐ Fått/köpt av vän/bekant
- ☐ Fått/köpt av någon annan
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Annat, hur? _____

Vad fick du för information om ditt djur när du fick det?

(Till exempel vad det äter, hur det ska bo och så vidare. Om du har flera djurslag får du gärna kortfattat fylla i den information du fick för alla djuren)

Kunskap

Följande frågor fokuserar på hur du fick kunskap om ditt djur samt när du fick den informationen.

I hur stor utsträckning kollade du upp följande informationsområden om ditt specifika djurslag innan du skaffade ditt exotiska sällskapsdjur?

	Mycket stor	Stor	Liten	Mycket liten	Ingen	Vet ej	Vill ej svara
Erfarenhet hos uppfödaren/säljaren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Generella kostnader för djuret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Livslängd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fortplantning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beteende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lagkrav	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utfodring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Levnadsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Daglig vård/skötsel/hantering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialisering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgänglig veterinärvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Var hittade du information om ditt exotiska sällskapsdjur?

(Välj ett eller flera alternativ)

- ☐ Internet - välkänd hemsida
- ☐ Internet - diskussionsforum
- ☐ Djuraffären - muntlig fråga personal
- ☐ Djuraffären - skriftlig information
- ☐ Uppfödaren - muntlig information
- ☐ Uppfödaren - skriftlig information
- ☐ Böcker
- ☐ Tidningar
- ☐ Från bekant eller annan person utanför hushållet
- ☐ Från tidigare ägare
- ☐ Från veterinär eller klinik
- ☐ Vetenskaplig artikel/tidskrift
- ☐ Vill ej svara
- ☐ Annat, var? _____

Hur trovärdig bedömer du information från följande alternativ?*(Välj ETT svar på varje påstående)*

	Ej trovärdig	Mindre trovärdig	Mer trovärdig	Mycket trovärdig	Vill ej svara
Från internet	☐	☐	☐	☐	☐
Från djuraffären	☐	☐	☐	☐	☐
Från uppfödaren	☐	☐	☐	☐	☐
Från böcker/tidningar	☐	☐	☐	☐	☐
Från nära vän	☐	☐	☐	☐	☐
Från en bekant/annan person	☐	☐	☐	☐	☐
Från veterinär/klinik	☐	☐	☐	☐	☐
Från vetenskaplig artikel/tidskrift	☐	☐	☐	☐	☐

I hur stor utsträckning kollade du upp följande informationsområden om ditt specifika djurslag efter du skaffade ditt exotiska sällskapsdjur?

	Mycket stor	Stor	Liten	Mycket liten	Ingen	Vet ej	Vill inte svara
Erfarenhet hos uppfödaren/försäljaren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Generella kostnader för djuret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Livslängd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fortplantning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beteende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lagkrav	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utfodring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Levnadsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Daglig vård/skötsel/hantering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialisering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgänglig veterinärvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ange gärna din bästa källa till information om ditt exotiska sällskapsdjur

Jag upplever att mina kunskaper om mitt exotiska sällskapsdjur inom följande områden är

	Mycket liten	Liten	Stor	Mycket stor	Vill ej svara
Generella kostnader för djuret	☐	☐	☐	☐	☐
Livslängd	☐	☐	☐	☐	☐
Fortplantning	☐	☐	☐	☐	☐
Beteende	☐	☐	☐	☐	☐
Lagkrav	☐	☐	☐	☐	☐
Utfodring	☐	☐	☐	☐	☐
Levnadsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐
Daglig vård/skötsel/hantering	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivering	☐	☐	☐	☐	☐
Socialisering	☐	☐	☐	☐	☐

Påståenden

Här kommer jag be dig ta ställning till lite olika påståenden kring exotiska sällskapsdjur

Det är lätt att hitta en bra uppfödare av mitt exotiska djurslag

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att hitta information om mitt exotiska sällskapsdjurs förväntade livslängd

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att hitta information om lagkraven som finns för mitt exotiska sällskapsdjur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att aktivera mitt djur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att bedöma hälsan på mitt djur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att veta var jag kan vända mig för att få hjälp med mitt exotiska sällskapsdjur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att få tag i en veterinär till mitt exotiska sällskapsdjur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4

- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att veta hur jag ska utfodra mitt djur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att veta när mitt djur behöver akut vård

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att veta hur mitt exotiska sällskapsdjurs miljö/omgivning ska se ut

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Det är lätt att hålla rätt temperatur i omgivningen till mitt exotiska sällskapsdjur

- ☐ Mycket svårt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ Mycket lätt

Nämn kortfattat vad du tycker är svårt/har varit svårast med att ha ett exotiskt sällskapsdjur

Har du några övriga reflektioner kring att äga ett exotiskt sällskapsdjur?

Slut 1

Tack för visat intresse!

Tyvärr uppfyller du inte kriterierna för enkäten.

Be gärna en förälder att fylla i enkäten.

Slut 2

Stort tack för din tid!

Dela gärna den här enkäten med vänner och bekanta med exotiska sällskapsdjur hemma.

Om du arbetar eller studerar med djursjukvård, svara gärna på min andra enkät:
(Länk till enkät för personal och studenter inom djursjukvård)

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.